

Õppeasutus: **Luua Metsanduskool**
Õppeasutuse kood: 70002423

ÕPPEKAVA REGISTREERIMISLEHT

Õppekavarühm: **Turismi-, toidlustus- ja majutusteenindus**
ISCED 97 liigituse järgi

Õppekava: **Loodusturismi korraldus, spetsialiseerumisega retkejuhtimisele**
nimetus eesti keeles
Nature Tourism Management with the specialization for Wilderness Guiding
nimetus inglise keeles

Õppekeel: eesti

Kutseõppe liik		<i>kutseõpe põhikoolis ja gümnaasiumis</i>
		<i>põhihariduse nõudeta kutseõpe</i>
		<i>kutseõpe põhihariduse baasil</i>
		<i>kutsekeskharidusõpe</i>
	X	<i>kutseõpe keskhariduse baasil</i>
Maht õppenädalates (õn)	80	
Õppekava koostamise alus: Turismierialade riiklik õppekava (Haridus- ja teadusministri 05.02. 2008 määrus nr. 7); Projekti 1.0101-0176 "Kutseõppeasutuste õppekavade arendus" käigus välja töötatud moodulite õppesisud; Retkejuht II ja Giid I kutsestandardid		
Õppekava eesmärgid ja ülesanded: Tagada õppijate valmisolek pakkuda klientidele elamusrikkaid, turvalisi ning loodust säästvaid ja loodusväärtustel tuginevaid tootepakette: loodusmatku, -retki, õppekäike jm. Õppija omandab giid I ja rektejuht II taseme kutsestandardites kirjeldatud kutseoskused. Õppekava ülesandeks on aidata õppijal omandada teadmised ja oskused, mis võimaldavad planeerida ja läbi viia erinevaid loodusretki; arendada, pakettida ja turundada loodusturismi toodet, ennetada aktiivse puhkusega seotud riske ning tulla toime ohuolukordades. Õppekava võimaldab kujundada järgmisi hoiakuid: loovus; teenindusvalmidus; suhtlemisvalmidus; empaatia; meeskonnatööoskus; kohanemisvõime (pingetaluvus) ja paindlikkus.		
Nõuded õpingute alustamiseks: Keskkharidus; sisseastumiskatsed (kohapeal kirjutatav essee ja loovustest temaatilise etüüdi esitamise vormis)		
Õppekava struktuur <i>I. Üld- ja põhiõpingute moodulid (sh praktika) õppenädalates (õn):</i> Sissejuhatusreisimise, turismi ja vaba aja veetmise valdkonna kutseõpingutesse 1õn; Majandus- ja ettevõtlusõpe 3 õn; Töökeskkonnaõpe 2õn; Klienditeenindusõpe 4 õn; Arvuti- ja asjaajamisõpe 3 õn; Kutsealane inglise keele õpe 5 õn; Kutsealane võõrkeeleõpe 4 õn; Turismimajandusõpe 5 õn; Turismigeograafiaõpe 6 õn; Looduskeskkonnaõpe 10 õn; Looduse vahendusõpe 6 õn; Loodusreisi korraldusõpe 3 õn; Ettevõttepraktika 20 õn (sh tutvumispraktika 8 õn, talvepraktika 2 õn ning suvepraktika 10 õn) <i>2. Valikõpingute moodulid õppenädalates (õn):</i> Puuliikide erikursus 2 õn; Metsatüpoloogia ja puhkemetsandus 2 õn; Loodusfotograafia 1õn; Retkejuhtimine 3 õn; võimalusel valida lisavõõrkeeleks soome keel 3õn.		
Nõuded õpingute lõpetamiseks: Õppekava läbimine täies mahus ja praktiline eksam (kahepäevase loodusretke ettevalmistamine ja läbiviimine koos kirjaliku turundusplaani koostamisega retke kohta)		
Lõpetamisel väljastatavad dokumendid <i>Kooli lõputunnistus kutseõppe läbimise kohta ja hinneteleht; EPR.Tõend esmaabikoolituse läbimise kohta</i>		

Õppekava vastab sisuliselt ja vormistuslikult esitatud nõuetele .....200....a.

.....
/ees- ja perenimi, allkiri/

Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse kutsehariduse osakonna peaspetsialist

Õppeasutus: **Luua Metsanduskool**
Õppeasutuse kood: 70002423

Aadress: 49203 LUUA Palamuse vald, Jõgevamaa
Telefon/Faks: +77 62 111 / + 77 62 110
e-post: info@luua.edu.ee

Õppekavarühm: **Reisimine, turism ja vaba aja veetmine**
ISCED 97 liigituse järgi

Õppekava: **Loodusturismi korraldus, spetsialiseerumisega retkejuhtimisele**
nimetus eesti keeles

Nature Tourism Management with the specialization for Wilderness Guiding
nimetus inglise keeles

Kutseõppe liik: kutseõpe keskhariduse baasil

Õppekava maht õppenädalates: 80

Õppekeel: eesti

Kinnitan: Haana Zuba .....

kooli direktori nimi, allkiri

käskkirja nr 59-Ü / 19.06.2008

pitsat

Kooskõlastatud:

kooli õppenõukogu: Protokoll nr. 7 / 23.04. 2008

koosoleku protokoll nr, kuupäev

kooli nõukogu .....

koosoleku protokoll nr, kuupäev

Kontaktisik: Erle Männiste .....

nimi, allkiri

Luua Metsanduskooli õppeosakonna juhataja

amet

+ 77 62 119; 51 84 181; erle@luua.edu.ee Fax: + 77 62110

Registreeritud Eesti Hariduse Infosüsteemis.....

kuupäev

Õppekava kood 84492

SISUKORD

I ÜLDOSA

1. Õppekava koostamise alus	lk.4
2. Õppekava eesmärgid ja ülesanded	lk.4
2.1. Eesmärgid	lk.4
2.2. Ülesanded	lk.5
3. Nõuded õpingute alustamiseks	lk.6
4. Õppekava struktuur	lk.8
5. Praktikakorraldus; valikõpingute võimalused ja tingimused	lk.9
5.1. Praktikakorraldus	lk.9
5.2. Valikõpingute võimalused ja tingimused	lk.10
6. Üldised hindamise põhimõtted	lk.10
7. Nõuded õpingute lõpetamiseks	lk.11
8. Õppekava koostajad	lk.11

II MOODULITE KIRJELDUSED

Üldõpingud lk.12

1. Sissejuhatus reisimise, turismi ja vaba aja veetmise kkkutseõpingutesse	lk.12
2. Majandus ja ettevõtlusõpe	lk.13
3. Töökeskonnaõpe	lk.16
4. Klienditeenindusõpe	lk.14
5. Arvuti ja asjaajamisõpe	lk.20
6. Kutsealane inglise keele õpe	lk.22
7. Kutsealane võõrkeeleõpe	lk.24
8. Turismimajandusõpe	lk.25
9. Turismigeograafiaõpe	lk.29

Põhiõpingud lk.32

10. Looduskeskkonnaõpe	lk.32
11. Looduse vahendusõpe	lk.35
12. Loodusturismi korraldusõpe	lk.39

Valikõpingud lk.42

13. Puittaimede erikursus	lk.42
14. Metsatüpoloogia ja puhkemetsandus	lk.43
15. Loodusfotograafia	lk.44
16. Soome keel	lk.46
17. Retkejuhtimine	lk.47

LISAD

LISA 1	Ettevõttepraktika juhend	lk.51
LISA 2	Lõpueksami läbiviimise juhend	lk.60
LISA 3	Õppekavaga seotud õppebaasi kirjeldus	lk.67
LISA 4	Õppekavaga seotud õpetajad	lk.69
LISA 5	Eesti Õkoturismi Ühenduse Hinnang õppekavale	lk.70
LISA 6	Liiginimekirjad eluslooduses	lk.71

I. ÜLDOSA

1. ÕPPEKAVA KOOSTAMISE ALUS

Käesoleva õppekava koostamisel on aluseks

- Turismierialade riiklik õppekava (Haridus- ja teadusministri 05.02. 2008 määrus nr. 7;
- Projekti 1.0101-0176 "Kutseõppeasutuste õppekavade arendus" käigus välja töötatud moodulite õppesisud;
- Retkejuht II kutsestandard;
- Eesti Õkoturismi Ühenduse poolt soovitatud valikmoodulite õppesisud (vt. lisa 5).

2. ÕPPEKAVA EESMÄRGID JA ÜLESANDED

2.1. Eesmärgid

Loodusturismi korralduse õppekava (spetsialiseerumisega retkejuhtimisele) eesmärgiks on tagada õppijate valmisolek pakkuda klientidele elamusrikkaid, kuid samas turvalisi ning loodust säästvaid, loodusväärtustel tuginevaid tootepakette: loodusmatku, -retki, õppekäike jm. Õppekava läbimisega omandatakse kutseoskused giid I taseme kutsestandardi ja rektejuht II taseme kutsestandardi järgi.

Õppekava edukalt sooritanu võib töötada näiteks:

- Retkejuhina, kes oskab viia läbi temaatilisi retki nii loodusradadel kui radadeta maastikul. Retkejuht tunneb looma- ja taimeriiki ning kooslusi ning oskab oma klientidele vahendada looduse sõnumit. Retkejuht oskab kavandada matka kui tervikpaketti, arvestada klientide füüsiliste, sotsiaalsete ning ainelist riskidega ning neid maandada ja anda vajaduse korral esmaabi ning käituda õigesti kriisiolukorras. Retkejuht tunneb Eesti matka- ja loodusradasid ning oskab neid planeerida ning koostada radade kohta kirjalikku jaotusmaterjali.
- Loodusgiidina, kes tegeleb loodusmatka või -ekskursiooni kavandamisega ning vastutab selle läbiviimise eest. Loodusgiid instrueerib kliente, vahendab ümbritsevat

loodust ning esitleb loodusväärtusi, juhendab kliente käituma loodushoidlikult ning tagab kliendirahulolu ja turvalisuse. Vajaduse korral oskab anda esmaabi.

- Loodusturismi teabepunkti konsultandina, kes omab ülevaadet piirkonna loodusväärtuste ning nende hetkeseisundi kohta ning jagab klientidele infot, materjale ning soovitusi külastatavate objektide kohta. Konsultant kogub ka klientidelt tagasisidet ning ettepanekuid, mis on aluseks tootepakettide täiustamisel ning turismiobjektide arendamisel ning osaleb vajaduse korral piirkonna turismipotentsiaali arendamises.
- Looduskooli juhendajana, kes tutvustab oma klientidele loodusväärtusi ning selgitab looduses toimivaid protsesse ja arenguid. Looduskooli juhendaja missiooniks on loodust ja keskkonda väärtustavate hoiakute kujundamine. Olulisel kohal tema töös on sihtgrupi eripära arvestamine ning loodussõnumi edasiandmine sihtgrupile mõistetavate vahenditega.
- Loodusturismi korraldajana, kes tegeleb loodusturismi toodete pakettimisega ja pakettide läbiviimisega, müügi ja turundustegevuse organiseerimisega ning tootearendusega.

2.2. Ülesanded

Õppekava ülesanne on anda teadmised ja oskused, mis võimaldavad õppekava läbinul:

- planeerida ja läbi viia erinevaid loodusretki;
- teenindada ja juhendada kliente nii eesti kui ka võõrkeeles;
- arendada, pakettida ja turundada loodusturismi toodet;
- planeerida, teostada ja analüüsida oma tööd ning arendada oma kutseoskusi;
- rakendada turismiettevõtluse alaseid teadmisi ja oskusi tööülesannete täitmisel;
- ennetada või maandada aktiivse puhkusega seotud riske ning tulla toime vea- ja ohuolukordades.

Õppekava võimaldab õpilase arengu tagamiseks ja tema edukaks konkureerimiseks tööturul kujundada järgmisi oskusi ja hoiakuid:

- loovus;
- teenindusvalmidus ja –oskused;
- suhtlemisvalmidus ja –oskused;
- empaatia;
- koostöövõime ja meeskonnatööoskus;

- loogilise mõtlemise ja üldistamise oskus;
- kohanemisvõime (pingetaluvus) ja paindlikkus.

Õppekava on rakendatav allpool loetletud sihtrühmade koolitamisel:

- keskharidusega noored;
- loodusturismi tegevkorraldajad, kes on huvitatud kutsealasest enesetäiendamisest;
- enesetäiendamisest huvitatud teised turismi, reisimise ja vabaajaveetmise valdkonna töötajad ning huvilised;

Õppekava erinevad moodulid on rakendatavad ka tegevõtöötajate täienduskoolituseks või ümberõppeks.

Valik võimalikke praktikakohti ja rakendusvaldkondi:

- RMK puhkemajanduse regioonid;
- Loodushariduskeskused;
- Koolimetskonnad;
- Riiklik Looduskaitsekeskus;
- Maaturismi ettevõtjad;
- Teemapargid;
- Loodusturismi korraldajad.

3. Nõuded õpingute alustamiseks

Õppekavale võetakse õppima keskharidusega isikuid. Sisseastujate paigutamisel pingeritta tuginetakse keskkooli lõputunnistuse hinnete aritmeetilisele keskmisele. Lisaks sooritavad õpilaskandidaadid kutsesobivustesti, milleks on

- kohapeal kirjutatav essee, millega kontrollitakse sisseastuja kirjalikku eneseväljendusoskust, oskust leida loodusest elamusi ning ettekujutusvalitud erialast ning töökeskkonnast;
- loovustest: temaatilise etüüdi esitamine õpilaskandidaadi poolt nimetatud sihtgrupile; etüüdi hindamisel arvestatakse ajapiirangust kinnipidamist, näitlikustamist, sihtgrupi iseloomu ja seisundiga arvestamist, esinejanärvi ning loomingulisust.

Kutsesobivustesti hindamine toimub vastuvõtukomisjoni poolt. Võrdsete konkursitulemuste puhul annavad lisapunkte täiendavate võõrkeelte oskus ning varasem töötamine

turismivaldkonnas. Vastuvõtu eeltingimuseks on ujumisoskus, mida sisseastuja tõendab oma allkirjaga.

Kooli astumiseks tuleb esitada

- isiklik avaldus (täidetakse kohapeal või saadetakse postiga);
- haridust tõendav dokument;
- isikutunnistus;
- 3 dokumendifotot.

Välismaalaste ja kodakondsuseta isikute õppimaasumine on reguleeritud Eesti Vabariigi valitsuse õigusaktidega. Õppetöö võib toimuda nii riigieelarvelistel kui tasulistel õppekohtadel.

4. Õppekava struktuur

Jrk nr	Moodulite/üldharidusainete nimetused	Kogu-maht (õn)	Maht (õn)1. õppeaastal			Maht (õn) 2. õppeaastal			Maht (õn) 3. õppeaastal			Maht (õn) 4. õppeaastal		
			Auditoorne ja praktiline töö	Praktika	Kokku	Auditoorne ja praktiline töö	Praktika	Kokku	Auditoorne ja praktiline töö	Praktika	Kokku	Auditoorne ja praktiline töö	Praktika	Kokku
I	Üld- ja põhiõpingud	52												
1.	Sissejuhatus loodusturismi korralduse õpingutesse	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	Majandus- ja ettevõtlusõpe	3	2	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-
3.	Töökeskkonnaõpe	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.	Klienditeenindusõpe	4	-	-	-	4	-	4	-	-	-	-	-	-
5.	Arvuti- ja asjaajamisõpe	3	1	-	1	2	-	2	-	-	-	-	-	-
6.	Kutsealase inglise keele õpe	5	3	-	3	2	-	2	-	-	-	-	-	-
7.	Kutsealase võõrkeele õpe	4	2	-	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-
8.	Turismimajandusõpe	5	3	-	3	2	-	2	-	-	-	-	-	-
9.	Turismigeograafiaõpe	6	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	Looduskeskkonnaõpe	10	6	-	6	4	-	4	-	-	-	-	-	-
11.	Looduse vahendusõpe	6	2	-	2	4	-	4	-	-	-	-	-	-
12.	Loodusreisi korraldusõpe	3	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-
	Praktika koos praktilise eksamiga	20	-	-	10	-	-	10	-	-	-	-	-	-
II	Valikõpingud	8												
1.	Puuliikide erikursus	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	Metsatüpoloogia ja puhkemetsandus	2	-	-	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-
3	Loodusfotograafia	1	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-
4	Retkejuhtimine	3	-	-	3	3	-	3	-	-	-	-	-	-
	Õppekava kokku:	80	30			30		10						

5. Praktikakorraldus; valikõpingute valiku võimalused ja tingimused

5.1. Praktikakorraldus

Praktilise õppe maht moodustab 50% kogu õppekava mahust. Praktiline õpe jaguneb koolipraktikaks ja ettevõttepraktikaks. **Koolipraktika** osatähtsus on ca 25% (kokku ligikaudu 20 nädalat) ning ettevõttepraktika osatähtsus samuti 25% kogu õppekava mahust. Enamikes moodulites on teooriaõpe ühendatud praktilise õppega; selleks loob võimaluse kooli paiknemine keset looduskeskkonda. Valdavalt praktilisest õppest koosnevad näiteks järgmised moodulid:

- Arvuti- ja asjaajamisõpe
- Looduskeskkonnaõpe (välja arvatud ökoloogia ja süstemaatika aluste teemad)
- Looduse vahendusõpe
- Puittaimede erikursus
- Metsatüpoloogia ja puhkemetsandus
- Retkejuhtimine

Ettevõttepraktikaga taotletakse, et õpilane harjub töökeskkonnaga ning hindab oma sobivust töötamiseks ühel või teisel valdkonna töökohal. Õpilane rakendab koolis omandatud teadmisi praktikas ning õpib juurde uusi valdkonna- või organisatsioonispetsiifilisi oskusi. Praktika võimaldab õpilasel ka spetsialiseeruda mingile kitsamale, tema võimetele kõige paremini sobivale valdkonnale. Ettevõttepraktika sisuks on loodusturismi programmide ja pakettide või rajatiste loomine ja arendamine, loodusturismiteenuste pakettide koostamine, turustamine ja läbiviimine, loodusturismitoote arendamine loodusturismi korraldavas ettevõttes või loodusturismi piirkonnas. Õppija õpib analüüsima oma edasise karjääri võimalusi ning saab objektiivse hinnangu oma kompetentsusele, hoiakutele ning väärtushinnangutele. Praktika käigus loob õpilane eeldused sooritada tulevikus giid I või retkejuht II taseme kutseksam.

Ettevõttepraktika kogumahuks on 20 õppenädalat ning see sooritatakse 3 etapis:

- 1) Tutvumispraktika, mahuga 8 õn
- 2) Suvepraktika, mahuga 10 õn
- 3) Talvine praktika, mahuga 2 õn

Praktikaettevõteteks sobivad näiteks RMK puhkealad, loodushariduskeskused,

koolimetskonnad, Riiklik Looduskaitsekeskus, maaturismi ettevõtted ja turismitalud, teemapargid, loodusturismi korraldajad jt.

Praktikaettevõtte leiab õppija; ettevõtte sobivuse üle annab hinnangu kool. Erandjuhtudel aitab kool õpilast praktikaettevõtte leidmisel. Soovitatav on, et erinevad praktikaetapid toimuksid erinevates ettevõtetes. Praktikale siirdumisel sõlmitakse õpilase, kooli ja praktikaettevõtte vahel kolmepoolne praktikaleping ning nii ettevõtte kui õpilane varustatakse praktikajuhendiga (lisa 2).

5.2. Valikõpingute võimalused ja tingimused

Valikainete jaoks on õppekavas reserveeritud 8 õppenädalat (10% õppekava kogumahust). Valikained võimaldavad süvaspetsialiseerumist retkejuhi erioskustele. Võimalik on valida ka teisi, punktis 4 loetlemata nn. „vabu” mooduleid, nagu näiteks soome keel (mille õppesisu Valikõpingute peatükis on ka lahti kirjutatud) või kooli teiste valdkondade õppekavades sisalduvaid mooduleid, nagu näiteks jahikorraldus, parkmetsade majandamine vms. Veelgi kitsamalt on retkejuhil võimalik spetsialiseeruda, omandades valikioskusi teatud kindlale retkeliigile spetsialiseerunud turismiettevõttes praktika käigus. Sellisteks retkeliikideks on näiteks suusaretked, kanuuretked või jalgrattaretked.

Valikmoodulite rakendamisel on eelduseks, et õppegrupis oleks minimaalselt 8 inimest, välja arvatud juhtudel, mil valikmoodul läbitakse praktikaettevõttes. Kui konkreetset moodulit omandada soovivaid inimesi on vähem, rakendatakse õppija suhtes individuaalset õppekava.

6. Üldised hindamise põhimõtted

Hindamisel rakendatakse Eesti Vabariigis kehtivat 5-pallilist hindamissüsteemi; positiivseks hindeks loetakse hindeid „3”, „4” ja „5”. Hindamine on kahetasandiline: jooksev hindamine, millega õppijale antakse tagasisidet tema edasijõudmise kohta, ning moodulhindamine, millega antakse hinnang omandatud õppetervikutele. Moodulihinded on oma iseloomult integreeritud, mis tähendab, et arvestatakse ka ainete ja teemade omavahelist seostamist ja/või nende rakendamise oskust. Jooksva hindamise põhimeetoditeks on

- kontrolltööd ja testid;
- loovtööd;

- praktilised sooritused;
- iseseisvad tööd.

Moodulite hindamiseks on sobivaimateks meetoditeks (lisaks eeltoodutele)

- uurimus- ja projektitööd;
- õpimapid;
- eksponaadid;
- voldikud vm tooted;
- lõpueksam.

Õppekava iga mooduli lõpus on ära toodud juhend selle kohta, millistest komponentidest kujuneb hinne.

7. Nõuded õpingute lõpetamiseks

Õpingud loetakse sooritatuks, kui õpilane on läbinud õppekava täies mahus ning saanud kõigi moodulite eest, sh ettevõttepraktika, positiivsed hinded. Õpilased, kellel ei ole õppevõlgnevusi, lubatakse praktilisele lõpueksamile, mis võimaldab anda tervikhinnangu omandatud oskustele. Eksamikomisjon on vähemalt 3-liikmeline, kellest vähemalt 2 kutsutakse väljastpoolt kooli ning 1 liige esindab kooli. Lõpueksami kirjeldus ja hindamisjuhend on esitatud lisas 3.

8. Õppekava koostajad

Käesoleva kooliõppekava koostajad on Luua Metsanduskooli õpetajad

- Erle Männiste
- Veiko Belials
- Aino Mölder.

Õppekava valikõpingute moodulite koostamises on osalenud

- Peeter Hussar

Valikõpingute moodulite komplekteerimisel ning neile sisulise hinnangu andmisel on ekspertiidiks olnud

- Aivar Ruukel, Eesti Ökoturismi Ühendus.

II. MOODULITE KIRJELDUSED

ÜLDÕPINGUD, 33 õn

1. SISSEJUHATUS REISIMISE, TURISMI JA VABA AJA VEETMISE KUTSEÕPINGUTESSE

1 õn

1. Eesmärk

Õpetusega taotletakse, et õppija omandab teadmised reisimise, turismi ja vaba aja veetmise valdkonnast, õppekavast ning selle täitmisega seonduvatest nõuetest. Õpitu motiveerib õpilasi väärtustama ja hindama valitud kutseala. Mooduli läbimine annab õppijale ülevaate õppetöö korraldusest koolis, õppija õigustest ja kohustustest ning kasutatavatest õppemeetoditest ja materjalidest. Õppija omandab iseseisva töö, kutsealase informatsiooni hankimise, töötlemise ja kasutamise oskusi. Õpetus toetab õppija ühistööoskuste, probleemide lahendamise, kriitilise mõtlemise, analüüsi- ja suhtlemisoskuste arengut ning annab eeldused erialaste oskuste ja teadmiste arendamiseks ning edasisteks kutsealaõpinguteks.

2. Nõuded mooduli alustamiseks

Puuduvad.

3. Õppesisu

Õpperühma ja kooliga tutvumine. Kooli kodukord ja infosüsteem. Õppija õigused ja kohustused. Õppijat puudutav dokumentatsioon. Õppekava sisu ja ülesehitus. Tunniplaanide koostamise põhimõtted. Õppematerjalid, nende paljundamine. Erinevad õppemeetodid (loengud, seminarid, harjutustunnid, iseseisev teoreetiline ja praktiline töö, projektitöö, rühmatöö jne). Kirjalike tööde (kontrolltööd, testid, uurimistööd jne) ja kodutööde üldised koostamise, esitamise ja hindamise põhimõtted. Reisimise, turismi ja vaba aja veetmise

valdkonna üldine olemus ja omavahelised seosed. Valdkonna elukutsete kuvandid ja väärtustamine. Kutsealased infokanalid. Kutsestandardid. Valdkonna ettevõtete külastus.

4. Hinnatavad õpitulemused

Õppija teab ja tunneb

- õppetöö korraldust koolis
- õppekava ülesehitust ja nõudeid
- erinevaid õppemeetodeid
- reisimise, turismi ja vaba aja veetmise valdkonna toimimis- ja tegutsemispõhimõtteid
- õpitava eriala kutsestandardit ja kutsenõudeid
- kirjalike tööde ja suulise esitluse nõudeid

Õppija oskab

- orienteeruda kutseõppeasutuse õppekeskkonnas
- hinnata enda sobivust valitud kutsealal töötamiseks
- valida sobivaid õppemeetodeid iseseisvalt õppimiseks
- teha rühmatööd
- hankida, töödelda ja kasutada õppematerjale ja kutsealast informatsiooni

5. Hindamine

Õpilane koostab

- enesehinnangu oma sobivuse kohta töötamiseks valitud valdkonnas ning püstitab isiklikud arengueesmärgid;
- uuringu kodukoha loodusturismipotentsiaalid.

2. MAJANDUS- JA ETTEVÕTLUSÕPE

3 õn

1. Eesmärk

Õpetusega taotletakse, et õppija omandab teadmised Eesti majanduse arengusuundadest ühtses Euroopa Liidu majandusruumis, teab peamisi äri- ja töösuhteid reguleerivaid õigusakte, organisatsiooni töökorralduse, juhtimise ja organisatsioonikäitumise aluseid ning

kvaliteedisüsteeme. Õppija arendab majanduslikku mõtlemise, ettevõtte äriplaani koostamise ja majandusarvestuse, töökorralduse ning ettevõtjana tegutsemise oskusi. Mooduli läbimine toetab õppija ühistööoskuste, probleemide lahendamise, kriitilise mõtlemise, analüüsi- ja suhtlusoskuste arengut. Mooduli läbimine loob eeldused erialaste oskuste ja teadmiste arendamiseks ning edasisteks kutsealaõpinguteks.

2. Nõuded mooduli alustamiseks

Puuduvad

3. Õppesisu

3.1. MAJANDUSE ALUSED. Euroopa Liit kui ühtne majandusruum. Majanduse põhimõisted. Nõudlus ja pakkumine. Turutasakaal. Konkurents. Valitsuse roll majanduse juhtimises. Eesti majanduse struktuur. Eesti maksusüsteem. Ettevõtete toetusüsteemid. Majandusstatistika ja selle tõlgendamine.

3.2. ETTEVÕTLUSE ALUSED. Ettevõtluskeskkond. Ettevõtlusprotsess. Ettevõtete funktsioonid. Ettevõtete liigitus. Ettevõtluse arengusuunad Eestis. Ettevõtte asutamine. Toode ja teenus. Kasum ja käive. Ettevõtte kulud ja tulud. Kulude liigitamine. Riskide hindamine. Finantsplan. Ettevõtte aruandlus. Organisatsioonikäitumise ja juhtimise alused. Kvaliteedisüsteemid. FIE tegutsemise alused. Äriidee. Äriplaani koostamine. Ettevõtlustoetuste taotlemise võimalused ja protsess

3.3. MAJANDUSARVESTUSE ALUSED. Majandusarvestuse eesmärk, ülesanded ja vormid. Bilanss kui koonddokument. Kontode süsteem: konto mõiste ja struktuur, aktivakontod, passivakontod, majandustehingute kirjendamine kontodes. Põhi- ja käibevarad; amortisatsiooni mõiste ja arvutamine. Kassa- ja arveldustehingud. Käibemaks ja sellekohane aruandlus. Palga- ja puhkuseraha arvutus; palkadelt makstavad maksud ning sellekohane aruandlus. Töölähetused ja sellega seotud hüvitised. Ettevõtte ja füüsilise isiku tulumaks; residendi mõiste; tuludeklaratsioonid.

3.4. ÄRI- JA TÖÖÕIGUSE ALUSED. Eesti Vabariigi õigussüsteem. Võlaõigusseadus. Äriseadustik. Lepingute liigid, sisu ja lepingute sõlmimise kord. Volitus ja volikirj. Ametijuhend. Töölepingu mõiste, töölepingu osapooled, nende õigused ja kohustused, kohustuslikud tingimused. Töölepingu sõlmimine, katseaeg. Töölepingu peatamine, muutmine, lõpetamine, tühistamine ja kehtetuks tunnistamine. Töövaidlused. Töö- ja puhkeaja seadus. Töönorm, tööpäev, töönädal, töövahetus, ületunnitöö. Töötamine

puhkepäevadel, rahvus- ja riigipühadel. Töö tasustamine. Palk, põhi- ja keskmine palk, lisatasud ja juurdemaksud. Palgatingimuste kehtestamine ja palga maksmise kord. Eritingimused, kinnipidamised, tagatised ja hüvitused. Puhkuse liigid. Puhkuse tasustamine. Puhkuse kasutamist takistavad asjaolud ja puhkuse katkestamine. Sotsiaalsed tagatised, toetused, pensionid. Materiaalne vastutus tööõigussuhetes. Tarbijakaitseseadus. Näidislepingud ja muud valmisdokumendid Internetis, nende kasutamine.

4. Hinnatavad õpitulemused

Õppija teab ja tunneb

- ühiskonnas toimivaid peamisi majandusprotsesse;
- Eesti majanduse arengusuundi ühtses Euroopa Liidu majandusruumis;
- ettevõtte finantseerimise põhimõtteid;
- ettevõtjana tegutsemise võimalusi ja põhialuseid;
- peamisi äri- ja töösuhteid reguleerivaid õigusakte;
- töölepingu osapoolte seadustega sätestatud õigusi ja kohustusi, sh töölepingu sõlmimise, muutmise ja lõpetamise alused;
- organisatsioonikäitumise ning juhtimise aluseid ja kvaliteedisüsteeme.

Õppija oskab

- koostada FIE või väikeettevõtte äriplaani;
- planeerida oma erialast tööd väikeettevõtja või FIE-na ning korraldada oma ettevõtte raamatupidamist;
- korraldada tööd ja arvestada palka;
- planeerida töö- ja puhkeaega;
- kasutada Internetiportaalide abi tööprotsesside juhtimise ja dokumentide vormistamisel.

5. Hindamine

- test majanduse, ettevõtluse, äri- ja tööõiguste aluste kohta (40% kaaluga);
- praktiline töö: väikeettevõtte või FIE äriplaani koostamine (äriidee, asutamine, finantseerimine, tasuvusuuring, lepingud, personal, palgad (60% kaaluga).

3. TÖÖKESKKONNAÕPE

2 õn

1. Eesmärk

Õpetusega taotletakse, et õppija omandab teadmised tööohutuse ja -tervishoiu õiguslikest alustest, keskkonnakaitse nõuetest ja jäätmemajanduse korraldusest. Õppija omandab oskused hinnata riske ning neid maandada, õigesti tegutseda ohuolukordades ja õnnetusjuhtumite korral. Õppija oskab anda õnnetusjuhtumi korral esmaabi ning osaleda päästetegevuses.

2. Nõuded mooduli alustamiseks

Puuduvad

3. Õppesisu

3.1. ESMAABI. Esmaabi mõiste; hädaesmaabi. Esmaabivahendid. Tüüptraumad õpitaval erialal. Käitumine õnnetusjuhtumipaigal: kannatanu esmane läbivaatus, olukorra hindamine, lisaõnnetuste vältimine, kiirabi kutsumine. Esmaabi osutamine kannatanule: verejooksud ja nende peatamine, šokk; luumurrud ja lülisambatraumad, abistaja käitumine abistatava võimalike luumurdude kahtluse korral; külmumised ja põletused; mürgitused; elektriõnnetused; allergia ja putukahammustused/nõelamised; maohammustus; põrutused ja venitused, päikesepiste ja kuumarabandus. Kroonilised haigused ning nende ägenemishoold; organismi suhkru- ja vedelikubilansi häired. Käitumine õnnetusjuhtumi või paigal, kannatanute kandmine ning transpordi korraldamine.

3.2. PÄÄSTE- JA ABISTAMISTEGEVUSE PRAKTILISED TREENINGUD. Kannatanu seisundi stabiliseerimise mõiste; seisundi stabiliseerimine erinevate traumade puhul. Simulatsioonitreeningud erinevate traumade puhul: kliinilises surmas oleva kannatanu elustamine, luumurrud ning lülisamba- ja peatraumad, kõhuõõne ja rindkereelundite vigastused ning hulgitraumad; põletused ja külmumised. Päästetööd tuleõnnetuste puhul. Vetelpääste. Kannatanu seisundist tulenev abistamisjärjekord mitme kannatanuga õnnetusjuhtumite puhul. Metsa eksinu otsimisaktsiooni käivitamine. Päästetegevuse korraldus Eestis.

3.3. TÖÖTERVISHOIU JA TÖÖOHUTUSE ALUSED. Retkejuhi töökeskkonna eripära; töökeskkonnast ja töö iseloomust tulenevad turvalisusriskid; riskianalüüs ja riskijuhtimine. Töötervishoiu ja tööohutuse alane seadusandlus. Tööhügieeni alused. Tööandja ja töövõtja õigused ning kohustused töötervishoiu ja ohutuse alal. Töökeskkonna hoid: keskkonnakaitse nõuded ja jäätmemajanduse korralduse alused.

4. Hinnatavad õpitulemused

Õppija teab ja tunneb

- tööohutust ja tervishoiu reguleerivaid õigusakte;
- ohuolukordade ennetamise põhimõtted;
- tule- ja liiklusohutuse nõudeid;
- isikliku hügieeni nõudeid;
- turvasüsteemide kasutusvaldkondi;
- jäätmemajanduse korralduse aluseid;
- päästeteenistuse korralduse aluseid.

Õppija oskab

- rakendada tööohutuse, tervishoiu ja hügieeni nõudeid;
- kasutada esmaseid tulekustutusvahendeid;
- tegutseda ohuolukordades ja õnnetusjuhtumite korral;
- käivitada päästeaktsiooni ning päästmistöodel osaleda;
- tagada oma töökoha ohutus;
- osutada esmaabi;
- ennetada riske, viia läbi riskianalüüsi;
- vältida õnnetusse sattumist.

5. Hindamine

- test tööohutuse, esmaabi, tervishoiu, isikliku hügieeni, keskkonnakaitse ja jäätmemajanduse põhimõtete ja nõuete tundmisest (50%)
- praktilised oskused: käitumine ohuolukordades ja õnnetusjuhtumi korral, toimetulek esmaste tulekustutusvahendite kasutamises ja esmaabi andmises (50%)

4. KLIENDITEENINDUSÕPE

4 õn

1. Eesmärk

Õpetusega taotletakse, et õppija omandab teenindusmõtteleadi, -hoiakud ja -valmiduse ning õpib neid põhimõtteid õigesti rakendada retkejuhi töö sisust ning töökeskkonna spetsiifikast lähtuvalt. Õppija avardab terviklikku maailmapilti ja analüüsivõimet, arendab hoolivust,

mõistmist ja sallivust teiste inimeste suhtes ning õpib paremini tundma iseennast. Mooduli läbimise järel oskab õppija kasutada omandatud teadmisi suhtlemisel ja teenindamisel, pöörata tähelepanu teeninduskultuuri ja -kvaliteedi aspektidele, välja selgitada klientide vajadusi ja soove, õigesti tegutseda veaolukordades ning küsida ja anda tagasisidet. Mooduli läbimine loob õppijale eeldused teenindus- ja suhtluspädevuste edasiarendamiseks, nende kasutamiseks ja seostamiseks õppekava teiste moodulitega.

2. Nõuded mooduli alustamiseks

Puuduvad

3. Õppesisu

3.1. SUHTLEMISPSÜHHOLOOGIA ALUSED. Suhtlusvajadused ja -ülesanded. Suhtlusviisid, -tehnikad ja -oskused. Suuline ja kirjalik suhtlemine. Kehakeel. Telefonisuhtlus. Suhtlemise alustamine ja lõpetamine. Positiivse esmamulje loomine. Kuulamisoskused. Küsitlemis- ja küsimustele vastamise oskused. Vahetu- ja vahendatud suhtlus. Ametlik ja mitteametlik suhtlus. Suhtlusahel ja -takistused. Inimeste erinevad käitumisviisid, rollid ja rollikäitumine. Agressiivne, alistuv ja eirav käitumine. Kehtestav käitumine. Positiivne minapilt. Mina-tasandid ja eneseanalüüs. Suhtlusvead, nende tekkepõhjused, ennetamine ja käitumine veaolukordades. Kaitsemehhanismid. Pinge ja stressi ennetamine, tekkepõhjused ja toimetulek pingeolukorras. Meeskonnatöö. Suhtlussõnavara ja -teabe allikad.

3.2. KLIENDITEENINDUSE ALUSED. Teenindusühiskond. Teeninduspädevused. Teenindusmõttelaad, -väärtused, -hoiak ja -valmidus. Terviklähenedamine, isiksuse austamine, valikuvabadus ja vastutus. Teenus, teenindus ja teenindamine. Klientide ootused, vajadused ja soovid. Klientide rühmitamine. Eri- ja eristavate vajadustega kliendid. Teenuse kvaliteet ja teeninduskvaliteet. Teeninduskultuur. Klienditeenindaja rollid ja suhtlusvahendid. Teenindussuhtlus ja -käitumine. Veaolukordade ja kiituste kliendikeskne käsitlemine. Teenindusprotsess ja -korraldus. Teenuspakett. Sisekliendi teenindamine. Teenindusstandardid. Meeskonnatöö. Tagasiside. Teenuste müük. Klientide turvalisus. Enesearendamine. Teenindussõnavara ning -teabe allikad.

4. Hinnatavad õpitulemused

Õppija teab ja mõistab

- teenindusmõttelaadi, sh terviklähenedamise, -väärtuste, -hoiakute ja -valmiduse, isiksuse

austamise, valikuvabaduse ja vastutuse tähendust ja tähtsust;

- teeninduskultuuri tähendust ja seost elukvaliteediga;
- teenuse, teeninduse ja teenindamise tähendust ja eripära;
- klientide rühmitamise vajadust ja viise;
- teenuste kvaliteedi ja teeninduskvaliteedi mõjutegureid;
- kliendirahulolu ja - rahulolematuse ja kujunemise aspekte;
- suhtlusvajadusi ja –ülesandeid;
- suhtlusahela komponente ja toimimist;
- suhtlustakistusi, nende vältimise vajadust ning viise;
- inimeste erinevaid käitumisviise, rolle ning rollikäitumist;
- kaitsemehhanismide toimimist;
- suhtlusvigade tekke põhjuseid ja ennetamise viise;
- klienditeenindaja rolle ja kliendikeskset teeninduskorraldust;
- teenindusstandardite koostamise eesmärgid ja printsiipe;
- tagasiside saamise ja andmise vajadust ning viise;
- klientide turvalisuse olemust ning turvalisuse tagamise põhimõtteid;
- kehtestava käitumise olemust;
- meeskonnatöö tähendust ja tähtsust;
- vajadust enesearendamiseks;
- pingetaluvus ja stressi maandamise võimalusi;
- teenindus- ja suhtlussõnavara ning teabeallikaid;

Õppija oskab

- lähtuda teenindamisel kliendist;
- lahendada veaolukordi ning käsitleda kiitusi;
- õigesti ja asjakohaselt teenindada eri- ja eristavate vajadustega kliente;
- õigesti ja asjakohaselt teenindada sisekliente;
- mõtestada teenindus- ja suhtlusteooriat ning kasutada seda teenindamisel;
- pöörata tähelepanu teenuste arendamise, pakkumise ja kvaliteedi tehnilistele (mida pakutakse) ja funktsionaalsetele (kuidas pakutakse) elementidele
- välja selgitada klientide ootusi, vajadusi, ja soove ning teenindamisel nendega arvestada;
- välja selgitada kliendirahulolu või rahulolematust ning selle põhjuseid;

- tegutseda protsessikeskselt;
- arendada, kasutada ja täita teenindusstandardeid;
- töötada meeskonnas;
- tagada klientide füüsiline, materiaalne, sotsiaalne ning emotsionaalne turvalisus;
- analüüsida teenindussituatsioone;
- kasutada õigesti teenindus- ja suhtlussõnavara;
- leida ja kasutada teenindus- ja suhtlusteavet;
- erapooletult analüüsida enese ja teiste käitumist.

5. Hindamine

- test suhtlemispsühholoogia ja klienditeeninduse põhialustest ning sõnavara tundmisest (40% kaaluga)
- praktilised ülesanded: teenindusmõtteleadi, -hoiakute ja -valmiduse demonstreerimine - suhtumine, suhtlus, käitumine ja tegutsemine erinevates teenindussituatsioonides; organisatsiooni teeninduskultuuri, -kvaliteedi ja teenindamise erinevate aspektide hindamine ning tulemuste analüüs (60%)

5. ARVUTI- JA ASJAAJAMISÕPE

3 õn

1. Eesmärk

Õpetusega taotletakse, et õppija teab arvutivõrkude üldiseid toimimispõhimõtteid, arvutialast sõnavara, teksti- ja tabelitöötluse, veebis navigeerimise ja esitluse loomise põhimõtteid. Õppija oskab kasutada arvutit õppimis- ja töövahendina informatsiooni hankimiseks, töötlemiseks, kasutamiseks ja edastamiseks, esitluste loomiseks ja tööks vajalikuks suhtluseks. Õppija teab igapäevase asjaajamise korraldamise aluseid ning oskab koostada ja vormistada erinevaid dokumente ja ametikirju nii paberil kui arvutis. Õppija oskab kasutada korrektset eesti keelt nii kõnes kui kirjas ning eristab formaalset ja mitteformaalset suhtlusstiili. Mooduli läbimine toetab õppija ühistööoskuste, probleemide lahendamise, kriitilise mõtlemise, kirjaliku ja suulise eneseväljendamise, analüüsi- ja suhtlusoskuste arengut ning annab eeldused erialaste oskuste ja teadmiste arendamiseks ning edasisteks kutsealaõpinguteks.

2. Nõuded mooduli alustamiseks

Puuduvad

3. Õppesisu

3.1. ARVUTIÕPETUS JA ASJAAJAMISE ALUSED. Arvutialased põhimõisted: riistvara ja tarkvara, töölaud, failihaldus, kopeerimine, teisaldamine, kustutamine, otsingute tegemine, failide lihtne redigeerimine, prindihaldus. Tekstitöötlus: tekstitötluse alustamine, põhioperatsioonid, dokumendi muutmine, andmete sisestamine, andmete märgistamine, kopeerimine, teisaldamine ja kustutamine, kujundamine, teksti ja lehekülje kujundamise põhivõtted, dokumendi viimistlemine, päised ja jalused, printimine, tabelid, pildid, objektide lisamine dokumendile. Tabelitöötlus: dokumendi loomine ja muutmine, põhioperatsioonid, andmete märgistamine, kopeerimine, teisaldamine, kustutamine, read ja veerud, valemid ja funktsioonid, kujundamine, diagrammid ja objektid, printimine. Veebi kasutamine: veebis navigeerimine, otsing, elektronposti kasutamine, kirjavahetus, adresseerimine, postkasti haldamine, listid ja uudisgrupid. Esitlus: esitluse loomine, graafika ja diagrammid, pildid ja teised objektid, printimine ja levitamine, slaidiseansi efektid, slaidiseansi vaatamine ja esitlemine.

Asjaajamise alused ja kord: Dokumendi mõiste. Dokumendi koostamis- ja vorminõuded. Dokumendisüsteem, plangid, rekvisiidid, vormistamine. Avalduse, elulookirjelduse (CV), iseloomustuse, seletuskirja koostamise ja vormistamise nõuded arvutil ja paber kandjal. Ametikirjade (algatuskiri, vastuskiri, tellimiskiri, kaaskiri, volikiri ja vabanduskiri) koostamise ja vormistamise nõuded arvutil ja paber kandjal. Internetietikett. Kontoritehnika ja sidepidamisvahendite tundmine, seadistamine ja kasutamine.

3.2. KUTSEALANE EESTI KEEL. Suhtluskeel. Kirjakeel. Suulise ja kirjaliku väljenduslaadi eripära. Kutsealane sõnavara ja õigekeel. Kutsealase informatsiooni hankimine ja analüüsimine. Kutsealaste tekstide olemus ja eripära. Probleemide sõnastamine ja põhjendamine. Pakkumiste koostamine ja esitlemine. Hindade vormistamine ja lühendite õige kasutamine. Materjali kogumine ja korrastamine. Teksti korrigeerimine. Meedia avaliku arvamuse kujundajana. Kutsealaste ajalehetekstide võrdlemine ja analüüsimine. Kutsealase telesaate vaatamine ja analüüsimine. Uudise ja pressiteate kirjutamine. Reklaamtekstide koostamine.

4. Hinnatavad õpitulemused

Õppija teab ja tunneb

- arvutiseadmeid ja ohutusnõudeid kuvariga töötamisel;
- arvutivõrkude üldiseid toimimispõhimõtteid ja arvutialast sõnavara;
- ametialase kirjaliku suhtluse põhimõtteid, sh elektroonilises keskkonnas;
- dokumendiplangile ja dokumentide rekvisiitidele esitatavaid nõudeid;
- erinevate ametikirjade ning erinevate dokumentide koostamise nõudeid;
- suulise ja kirjaliku eneseväljenduse olemust ning eripära.

Õppija oskab

- kasutada korrektset eesti keelt;
- kasutada infotehnoloogiavahendeid;
- kasutada arvutit õppimis- ja töövahendina;
- koostada ja vormistada avaldust, elulookirjeldust (CV), iseloomustust arvutil ja paber kandjal;
- koostada ja vormistada arvutil ametikirju ja valida sobiv ametikirja edastamise viis;
- luua ja kujundada erinevaid esitlusi ning reklaamtekste;
- kasutada õigesti reisimise, turismi ja vaba aja veetmise valdkonna sõnavara.

5. Hindamine

- õpimapp, mille sisuks on teksti- ja tabelitöötluse ning esitlusprogrammide kasutamise oskust testivate ülesannete lahendused ja õppija poolt koostatud vormikohaste ametikirjade näidised (50 % kaaluga);
- retkejuhile vajalike materjalide (reklaamtekstid, rajakirjeldused, infomaterjalid, stendikavandid jm) koostamine ning vormistamine (50% kaaluga).

6. KUTSEALANE INGLISE KEELE ÕPE

5 õn

1. Eesmärk

Õpetusega taotletakse, et õppija omandab ja süvendab turismitööks vajalikke teadmisi enese väljendamiseks ja teenindussuhtluseks A-võõrkeeles. Õppija mõistab tavakõnet ja saab aru turismialastest tekstidest. Oskab ettevalmistuseta vestelda turismiga seonduvatel teemadel, koostada tekste ja ametialaseid kirju. Õppija tähtsustab korrektse keelekasutuse vajalikkust ametialases suhtluses. Lõpetamisel saavutatakse kutsealase võõrkeelega tase B1

2. Nõuded mooduli alustamiseks

Algtase inglise keeles (A2).

3. Õppesisu

Suulise ja kirjaliku suhtlusoskuse arendamine võõrkeeles. Tavakeelekasutus. Suhtlus erinevates olukordades. Teenindussuhtlus. Turismialase sõnavara tundmaõppimine ja kasutamine. Reisiranspordi liigid ja -teenused. Majutuskorraldus ja majutusettevõtted, nende tüübid ja teenused, kvaliteedisüsteemid (tärnid, järgud). Toitlustuskorraldus ja toitlustusettevõtted, nende tüübid ja teenused. Maaturismi, aktiivse puhkuse, seiklusturismi, kultuuri- ja loodusturismi tüübid ja teenused. Vaatamisväärsuste tüübid ja teenused. Reisisettevõtete tüübid ja teenused. Äriturismi tüübid ja teenused. Reisisidokumendid. Turismi planeerimise, arendamise, korralduse ja turundusega seonduva sõnavara tundmaõppimine ja kasutamine.

4. Hinnatavad õpitulemused

Õppija teab ja tunneb

- erinevate turismi valdkondade ja turismikorraldusega seotud võõrkeelset sõnavara;
- õpitava võõrkeele grammatikat.

Õppija oskab õpitavas võõrkeeles

- suhelda suuliselt ja kirjalikult olme-, päeva- ning turismiteemadel ning teenindus- ja müügisituatsioonides;
- lugeda ja koostada ametialaseid kirju ning dokumente;
- kasutada tööks vajalikku võõrkeelset kirjandust (erialakirjandus, sõnaraamatud, ajakirjandus, Internet jm);
- esitleda Eesti valitud piirkonna turismivaatamisväärsusi.

5. Hindamine

- inglise keele grammatika test (40% kaaluga)
- praktilised tööd (60% kaaluga):
  - 1) töö tekstiga – erialasel võõrkeelsel tekstil baseeruvate ülesannete lahendamine;
  - 2) kuulamisülesanne – ettekande kuulamine ja sellest kokkuvõtte tegemine;
  - 3) suuline esitlus – turismivaatamisväärsuste tutvustamine;
  - 4) loovülesanne – kirjaliku infomaterjali (nt. retke tutvustus) koostamine klientidele;

- 5) infopäringud – vastus e-kirja päringule;
- 6) ameti- või ärikirja koostamine.

7. KUTSEALANE VÕÕRKEELEÕPE (soome, vene või saksa/inglise)

4 õn

1. Eesmärk

Õpetusega taotletakse, et õppija omandab ja süvendab turismitöös vajalikke teadmisi enese väljendamiseks ja teenindussuhtlemiseks lisavõõrkeeles (B-keeles). Õppija mõistab tavakõnet ja saab aru turismialastest infomaterjalidest. Õppija tuleb ilma ettevalmistumiseta toime tüüpsituatsioonides: mõistab turistide pöördumisi, annab neile infot ja lahendab probleeme ning vastab telefonikõnedele. Õppija oskab koostada lihtsamaid tekste ja ametialaseid kirju.

Lõpetamisel saavutatakse lisavõõrkeeles tase A2. Lisavõõrkeeles valitakse soome, saksa/inglise või vene keel.

2. Nõuded mooduli alustamiseks

Puuduvad

3. Õppesisu

Suulise ja kirjaliku suhtlusoskuse arendamine võõrkeeles. Tavakeelekasutus. Suhtlus erinevates olukordades. Teenindussuhtlus. Turismialase sõnavara tundmaõppimine ja kasutamine. Reisiranspordi liigid ja teenused. Majutuskorraldus ja majutusettevõtted, nende tüübid ja teenused, kvaliteedisüsteemid (tärnid, järgud). Toitluskorraldus ja toitlustusettevõtted, nende tüübid ja teenused. Vaatamisväärsuste tüübid ja teenused. Reisisettevõtete tüübid ja teenused. Äriturismi tüübid ja teenused. Reisidokumendid.

4. Hinnatavad õpitulemused

Õppija teab ja tunneb

- erinevate turismi valdkondade ja turismikorraldusega seotud sõnavara lisavõõrkeeles;
- lisavõõrkeeles grammatikat;

Õppija oskab

- tüüpolukordades suhelda olme-, päeva- ning turismiteemadel;

- suhelda teenindus- ja müügisituatsioonides;
- kasutada tööks vajalikku kirjandust (sõnaraamatud, ajakirjandus, Internet jm);
- esitleda Eesti turismivaatamisväärsusi (valitud piirkonnas).

5. Hindamine

- A2 tasemele vastav lisavõõrkeele grammatika test (40% kaaluga);
- A2 taseme hindamiskriteeriumidele vastavad praktilised tööd (60% kaaluga);
  - 1) töö tekstiga – erialasel võõrkeelsel tekstil baseeruvate ülesannete lahendamine;
  - 2) suhtlemisülesanded – tüüpilise teenindussituatsiooni lahendamine;
  - 3) suuline esitlus – oma kodukoha kui turismivaatamisväärsuse tutvustamine;
  - 4) loovülesanne – kliendi probleemi lahendamine (simulatsioonolukord);
  - 5) infopäringud – vastus e-kirja päringule;
  - 6) ametikirja või ärikirja (nt. teade, broneering vm) koostamine.

8. TURISMIMAJANDUSÕPE

5 õn

1. Eesmärk

Õpetusega taotletakse, et õppija omandab teadmised turismimajanduse alustest ja turismimajanduse seostest teiste majandusharudega, mõistab turismi majanduslikke, sotsiaalseid, poliitilisi ja ökoloogilisi mõjutegureid ning oskab kasutada lihtsamaid analüüsimeetodeid. Õppija tunneb turismimajanduse erinevaid sektoreid ja nende poolt pakutavaid teenuseid ning omandab reisimise, turismi, majutuse, toitlustuse, sihtkohaarenduse ja turismikorraldusega seonduva põhisoõnavara. Mooduli läbinu teab turismi ajalugu ja tulevikutrende, mõistab turismimajanduse tähtsust, rolli ja arengusuundi maailma majanduses ning Eestis. Õppija teab peamisi turismiorganisatsioone ja ühendusi, tuntumaid turismikvaliteedi märgiseid ja majutusettevõtetele esitatavaid nõudeid ning oskab korraldada väliõõbimist. Mooduli läbinu tunneb toitlustamise aluseid, sh Eesti ning erinevate rahvuste toidukultuuri omapära ning oskab korraldada välitoitlustamist. Õppija tunneb turismiturunduse põhialuseid ning oskab kavandada turismooteid ja –pakette, lähtudes kliendi ootustest, soovidest, vajadustest ning muudest motiividest. Õppija oskab leida erialast informatsiooni ning ta arendab turismitõõsse tervikliku ning eetilise suhtumise.

2. Nõuded mooduli alustamiseks.

Puuduvad

3. Öppesisu

3.1. TURISMIMAJANDUSE ALUSED.

Turismi mõiste, ajalugu, areng, roll tänapäevaühiskonnas ning seosed teiste majandusharudega; turism kui väikeettevõtluse viis; maaturismi regionaalne tähtsus. Turismivormid ja -liigid. Turismiettevõtete liigid: reisibüroo, reisikorraldaja, majutusettevõtted, transpordifirmad, turismiga kaudselt seotud ettevõtted; ametid turismis. Külastuseesmärgid, turistide motiivid, vajadused ja ootused; külustuselamus. Reisi- ja turismitooted ning -teenused (reisi-, transpordi-, majutus-, toitlustusteenused, vaatamisväärsused, tegevused). Reisikaubandus, reisiteenuste levikanalid. Turismiteenuste nõudlus ja pakkumine. Jätkusuutlik turism. Turismipoliitika ja selle kandjad. Eesti turismiseadus ja riiklik turismiarengukava. Turismikvaliteedisüsteem ja kvaliteedimärgised. Eesti ning rahvusvahelised turismiorganisatsioonid ja -ühendused ning nende mõju ühiskonnas. Turismi tulevikusuundumused. Turismimajandus ja keskkond; säästva turismi arenguprogrammid ja maaturismi peamised suundumused. Ökoturismi mõiste ja organisatsioonid Eestis ja maailmas. Eesti turismitoodete ökomärk ning igapäevaelus. Turismi jätkusuutlikkus. Turismikoormuse taluvuspiirid loodusele ja kohalikule elanikkonnale.

3.2. MAJUTUSKORRALDUS. Majutussektori tähtsus turismis. Majutusettevõtete ja -teenuste liigid. Majutusettevõtetele esitatavad kohustuslikud nõuded, registreerimise kord. Hotelliketid. Põhi-, tugi- ja lisateenused majutusettevõtetes. Küllastajate ootused, vajadused ja soovid. Külalislahkus ja külustuselamus. Majutusettevõtete kvaliteedimärgised ja -programmid.

3.3. VÄLIÖÖBIMISED. Väliööbimise viisid. Grupi- ja individuaalne ööbimisvarustus ning selle valiku kriteeriumid; nõuded ööbimiskohale ning selle valiku kriteeriumid. Laagrite püstitamine ja mahavõtmise; jäätmeäritlus. Väliööbimisega seotud riskid nii keskkonnale kui ööbijale; riskianalüüs ja riskijuhtimine. Eksimine: eksimisega kaasnevad ohud; eksinu otsimisaktsiooni käivitamine; päästeoperatsioonid. Turismiteenuse pakkuja võimalik koostöö majutusasutustega jt sidusrühmadega.

3.4. TOITLUSTUSE ALUSED JA TOITLUSTUSKORRALDUS. Toiduseadus. Toitlustussektori tähtsus turismis. Toitlustusettevõtete ja -teenuste liigid. Tervisliku toitumise põhimõtted. Allergiad ja eritoitumine. Menüü koostamise ja hinnakalkuleerimise alused. Laua

katmine, toitude ja jookide serveerimine, sh välitingimustes. Eestlaste ning erinevate rahvuste toidukultuur; Eesti rahvustoidud. Uued toitumissuundumused.

3.5. VÄLITOITLUSTAMINE. Energiavajadus erineva raskusastmega füüsiliste tegevuste puhul; vee-, suhkru- ja sooladebilanss. Matkagrupi menüüd; välitingimustest tulenevad piirangud ning võimalused menüü ning toiduvalmistamisviisi valikul. Toitumise füsioloogiline, emotsionaalne ja psühholoogiline mõju; toiduvalmistamine kui retke programmi osa. Koostöö sidusettevõtetega välitoitlustamise korraldamisel. Välitoitlustusega seotud jäätmete käitlemine.

3.6. TURISMITURUNDUS. Turunduse mõiste; turismiturunduse eripära. Turismituru segmentimine. Situatsioonianalüüs ja turundusuuring. Turundusmeetmestik turismitoodete turundamisel: tootearendus; toote- ja tootepakettide ning programmide arendus, hinnakujundus, turismireklaami, isikliku müügi ja müügitoetuse korraldamine. Suhtekorraldus. Sisemise turunduse printsiibid. Turundusplaani olemus ja osad; turundusplaani seosed äriplaaniga; turunduseelarve. Turismiettevõtjate vaheline koostöö; koostöö sidusettevõtetega.

4. Hinnatavad õpitulemused

Õppija teab ja tunneb

- turismi arengulugu ning turismi hetkeolukorda ja tulevikusuundumusi maailmas ja Eestis;
- turismimajanduse seoseid teiste majandusharudega;
- jätkusuutliku turismi printsiipe;
- turismi liike ja vorme;
- Eesti turismiseadust ja riiklikku turismiarendukava;
- turismiettevõtete kvaliteedijuhtimissüsteeme ja kvaliteedimärgiseid;
- rahvusvahelist turismieetika koodeksit;
- reisi- ja turismiettevõtete liike ja pakutavaid teenuseid;
- majutusettevõtete liike ja teenuseid ning majutusettevõtete registreerimise, tunnustamise ja järgutamise korda;
- reisitranspordi liike ja teenuseid ning reisidokumente;
- toitlustusettevõtete liike ja teenuseid;
- tervisliku toitumise põhimõtteid ning toiduallergiaid;
- toitumissuundumusi ja uusi toitlustusvorme;

- eestlaste ja teiste rahvaste toidukultuuri ning rahvustoite;
- ürituste- ja välitoitlustamise põhimõtteid;
- menüü koostamise ja kalkuleerimise aluseid;
- turunduse põhimõtteid ja turismiturunduse eripära;
- turismialast põhisõnavara ja –mõisteid.

Õppija oskab

- analüüsida statistiliste andmete alusel turismi arengut maailmas ja Eestis;
- analüüsida erinevaid turismitooteid ja –teenuseid ning neid tutvustada ja soovitada erinevatele sihtrühmadele;
- analüüsida erinevate sihtrühmade reisimotiive, ootusi ja vajadusi;
- koostada matkagrupi menüüd, arvestades toitumisfüsioloogia põhimõtteid ning toiduainete säilitamise ning juurdehankimise võimalusi;
- nauditavalt valmistada toitu välitingimustes ning toiduvalmistamist korraldada;
- kaasata välitoitlustamise korraldamisse sidusrühmi või –töötajaid;
- korraldada väliõebimist;
- läbi viia turismiettevõtte situatsioonianalüüsi ja rakendada turundusuuringute meetodeid ning koguda klientidelt tagasisidet;
- kliendikeskselt koostada tootepakette ja –programme;
- koostada turundusplaani.

5. Hindamine

- test turismimajanduse aluste ja turismisõnavara tundmisest (20% kaaluga);
- õppekäigu kriitilise aruande koostamine (10% kaaluga);
- toiduvalmistamine välitingimustes koos menüü ja kulueelarve koostamisega (20% kaaluga);
- väliõebimise korraldamine koos riskianalüüsi ja riskijuhtimisplaani koostamisega (20% kaaluga);
- turundusplaani koostamine (30% kaaluga).

9. TURISMIGEOGRAAFIAÕPE

6 õn

1. Eesmärk

Õpetusega taotletakse, et õppija omandab turismigeograafia põhimõisted, teab peamisi loodusgeograafilisi protsesse, maakera geograafilisi iseärasusi ning poliitilis-majanduslikku liigendamist. Õppija tunneb maailma kaarti ning maailma ja Euroopa tähtsamaid turismipiirkondi ja –sihtkohti ning oskab neid tutvustada ja nõustada reisijaid erinevatesse piirkondadesse sõitmisel. Kavandades tootepakette sissetulevate turistide voogudele oskab ta arvestada erinevatest piirkondadest Eestisse saabuvate turistide eripäraga. Õppijal on algteadmised maailma kultuuriloost ja religioonidest; ta omab ülevaadet maailma rahvaste kommetest ja väärtushinnangutest ning oskab sobilikult käituda suheldes teiste rahvaste ja kultuuride esindajatega. Õppija teab Eesti üldandmeid ja haldusjaotust, tunneb Eesti loodust, maakondade turismivõimalusi ja vaatamisväärsusi. Õppija oskab tutvustada Eesti turismiregioone ja jagada turistidele turismialast informatsiooni. Õppija teab Eesti kultuuripärandi välja kujunemist ja põhiperioode, Eesti kultuuriloo tähtsamaid ilminguid ja daatumeid ning oskab võrrelda neid Euroopa kultuurinähtustega. Ta teab Eesti erinevate regioonide kultuuriloolist minevikku, tähtsamaid kultuuritegelasi ja tänapäeva olulisemaid kultuuriobjekte ja -sündmusi. Õppija oskab kasutada andmebaase ja infomaterjale.

2. Nõuded mooduli alustamiseks

Läbitud turismimajandusõppe moodul

3. Õppesisu

3.1. MAAILMA TURISMIGEOGRAAFIA. Tähtsamad teabeallikad, andmebaasid ja infootsingud. Geograafilised koordinaadid; kaardimõõtkavad. Ajavööndid. Loodusgeograafiliste protsesside üldiseloomustus. Kliimavöötmel ja regionaalsed iseärasused. Pinnavormid. Maailmameri ja siseveed. Loodusvööndid. Maastikud. Maakera poliitilis-majanduslik liigendamine. Riigid, riikide ühendused. Rassid. Keeled. Maakera geograafilised iseärasused turismiressursina; maailma turismipiirkonnad ja peamised turismisihtkohad Põhja-Euroopas, Lääne-Euroopas, Kesk-Euroopas, Lõuna-Euroopas ning Ida-Euroopas. Ülevaade Põhja- ja Lõuna-Ameerika, Aafrika, Aasia, Austraalia ja Okeania, Antarktika looduse iseärasustest ja turismivõimalustest. Loodusmälestised ja -kaitsealad. UNESCO maailmapärandi objektid.

3.2. EESTI TURISMIGEOGRAAFIA. Eesti üldandmed ja haldusjaotus; transpordiühendused. Eesti kliimaatilised iseärasused ning kliima poolt pakutavad turismivõimalused ning –riskid. Eesti majandus ning majandusregioonid. Eesti looduslugu: maastikukomponentide kujunemine ja nüüdisolemus; reljeefi, sisevete ja niiskuselude kujunemine; taim- ja muldkatte kujunemine, muldi iseloomustavad karakteristikud. Inimtegevuse mõju taim- ja muldkatte kujunemisele. Eesti paigastikud ja maastikurajoonid. Kaitsealad. Eesti turismiregioonid: Tallinn, Põhja-Eesti regioon, Lõuna-Eesti regioon, Lääne-Eesti regioon; regioonide looduslik eripära, turismisihtkohad, vaatamisväärsused, muuseumid, aktiivse puhkuse võimalused, traditsioonilised üritused, majutus-ja toitlustusettevõtted.

3.3. EESTI KULTUURILUGU. Eesti sotsiaalmajanduslik ja poliitiline areng. Inimasustuse teke ja kujunemine Eestis; vanimad inimasustuste jäljed ja mälestised. Ristiusu tulek, keskaeg. Kirikute ehitus. Keskaegsed linnad, Hansa Liit. Eesti talurahva kultuur. Eesti rahvausandid. Komed. Rahvakalender ja tähtpäevad. Baltisaksa kultuur ja selle mõju Eesti arengule; Eestimaa mõisad. Eesti keele ja kultuuri areng. Laulupidude algus. Ajastute suurmehed ja kultuuritegelased. Arhitektuur. Kunstikoolkonnad. Eesti kultuur nõukogude perioodil. Kultuurautonoomiad. Vanausulised, setud. Eesti hariduse arengulugu; haridussüsteemi ülesehitus tänapäeval.

3.4. MAAILMA KULTUURID. Kultuur hoiakute kujundajana. Maailma kultuurid ja rahvused. Erinevate rahvaste kombed ja tavad. Tsivilisatsioonid ja religioonid. Kristlik religioon. Judaism. Islam. Hinduism. Budism. Loodususandid. Religioonide mõju toitumistavadele. Religioon turismi mõjutajana. Religiooniga seotud turismisihtkohad.

4. Hinnatavad õpitulemused

Õppija teab ja tunneb

- maailma füüsilist ja poliitilist kaarti;
- maailma loodusvööndeid, kliimaolusid ja turismihooaegasid;
- maailma looduslik-kultuurilisi regioone, tähtsamaid turismipiirkondi ning turismisihtkohti;
- maailma usundeid, religiooniga seotud vaatamisväärsusi ja olulisemaid kultuuriloolisi sündmusi;
- Eesti kaarti, loodust ja kliimat;
- Eesti üldandmeid, haldusjaotust ja transpordiühendusi;
- Eesti ajalugu, sotsiaal-majanduslikku ja poliitilist arengut;

- Eesti turismiregioone;
- Eesti kultuuriloo tähtsamaid kultuuriilminguid ning baltisaksa, vene, rootsi ja teiste naabrite osa Eesti kultuuriloos;
- oma kodukoha olulisust ja tähtsamaid kultuurinähtusi ning -objekte, vaimset ja materiaalsed kultuuripärandit, kodukandi kultuuritegelasi, suurmehi.

Õppija oskab

- orienteeruda maailma, Euroopa ja Eesti kaardil;
- kasutada teatmekirjandust ja teha otsinguid andmebaasidest, leida teavet erinevate maailma regioonide turismisihtkohtade kohta;
- tutvustada maailma turismisihtkohti ja nõustada reisijaid erinevatesse piirkondadesse sõitmisel;
- pakettide koostamisel Eestisse saabuvatele turistidele arvestada maailma kultuuridest tulenevate kommete, tavade ja väärtushinnangutega ning turistide kodumaa geograafilisest eripärasest tingitud soovide ja vajadustega;
- anda ülevaadet Eesti maakondadest kui turismipiirkondadest;
- tutvustada vaatamisväärsusi, looduses liikumise ja aktiivse puhkuse võimalusi;
- tutvustada erinevate regioonide traditsioonilisi üritusi ning majutus- ja toitlustusettevõtteid;
- tutvustada Eesti kultuuripärandit ja oma kodukohta
- vastata turistide küsimustele ja vajadusel leida täiendavat infot või tuletada õigeid vastuseid.

5. Hindamine

- test kaarditundmisest, maailma ja Eesti turismigeograafiast ning kultuuriloost (40% kaaluga);
- loovtöö – etteantud parameetritega retkeliste sihtgrupile retkemarsruudi, -ajakava ja jaotusmaterjali koostamine Eestis (30% kaaluga);
- loovtöö – etteantud parameetritega Eesti retkeliste sihtgrupile retkemarsruudi ja jaotusmaterjali koostamine välisriigis (30% kaaluga).

PÕHIÕPINGUD, 19 õn

10. LOODUSKESKKONNAÕPE

10 õn

1. Eesmärk

Õpetusega taotletakse, et õppija omandab teadmised ökoloogia põhimõistetest ja looduslikest ökosüsteemidest. Mooduli läbinu tunneb looduslike taimekooslusi ning oskab määrata enamlevinud taime-, looma-, seene- ja samblikuliike, sh. ohustatud ja kaitstavad liigid, söödavad ja mürgised liigid ning ravimtaimed. Õppija omandab teadmisi Eesti erinevate maastikuvaldkondade ja seal esinevate vaatamisväärsuste kohta ning õpib hindama looduse koormustaluvust ja käituma loodust säästvalt.

2. Nõuded mooduli alustamiseks

Läbitud on Eesti turismigeograafia õppeaine.

3. Õppesisu

3.1. ÖKOLOOGIA ALUSED. Ökoloogia mõiste. Organiseerituse tasemed (biosfääri, ökosüsteemi, koosluse, populatsiooni ja isendi mõiste). Ökosüsteemi komponendid (seosed ökosüsteemi komponentide vahel, toiduvõrgustik ja ökoloogilised püramiidid). Sümbioos. Taimede kasvuks ja arenguks vajalikud ökoloogilised tegurid (soojus, valgus, õhk, vesi), mullastikulised tegurid, reljeef ökoloogilise tegurina, inimene kui ökoloogiliste tegurite mõjutaja. Looduslikud ökosüsteemid (magevee-, mere-, maismaaökosüsteemid). Ökosüsteemi stabiilsus, resistentsus ja taastuvus. Pioneerliigi, suksessiooni ja kliimaksi mõiste. Bioloogiline, sh ökosüsteemide mitmekesisus.

3.2. SÜSTEMAATIKA ALUSED. Süstemaatika mõiste ja harud. Süstemaatika ühikud; nimetuste süsteem eluslooduses. Liik kui süstemaatika põhiühik; liikide areng. Taime- ja loomaliikide paljunemine ja paljundamine. Üldülevaade taimede ja loomade süstemaatikast.

3.3. EESTI FLOORA, SEENED JA SAMBLIKUD. Vetikate, sammaltaimede, sõnajalgtaimede, paljasseemnetaimede ja õistaimede süstemaatika ja morfoloogia ning nende enamlevinud liigid. Taimkatte tüpoloogiline ülevaade. Metsataimkond: arumetsa kasvukohatüübid (nõmme-, palu-, laane-, sürja-, loo-, salu-, lodu-, salu-, lammi-, panga- ja rabastuvad metsad), soometsa kasvukohatüübid (lodu-, madalsoo-, siirdesoo- ja rabametsad)

ning kuivendatud metsade kasvukohatüübid (sooviku- ja kõdusoometsad). Sootaimkond (õõtsik-, luha-, allika- ja nõosoo taimekooslused). Niidutaimkond (aru-, loo-, palu- ja lamminiidu taimekooslused). Luitetaimkond (rannikuluidete, mandriliivikute, kuivade nõmmerohumaade taimekooslused). Rannikutaimkond (rannarohumaa, soostunud rannarohumaa ja rannaroostike taimekooslused). Kaljutaimkonna iseloomulikud taimed. Veetaimkond (oligotroofsete, semidüstroofsete, eutroofsete, lubjatoiteliste, segatoiteliste järvede ja vooluvete iseloomulikud taimed). Kultuurtaimkond (enamlevinud kõrrelised ja liblikõielised taimed). Umbrohud ja ruderaaltaimestik, umbrohu ja ruderaaltaime mõiste, enamlevinud umbrohud ja ruderaaltaimed. Mürgised taimed. Söödavad ja ravimtaimed. Samblikud (üldiseloomustus, enamlevinud liigid). Seened (üldiseloomustus, metsa-, niidu, nõmme-, kalju- ja ranniku-, ruderaallade ja kultuurtaimekoosluste seenkond, enamlevinud ja söödavad ja mürgised seened). Metsakasutus ja metsaseadus. Kultuurmaastikud ja maastike hooldamise põhimõtted.

3.4 EESTI FAUNA. Lüljalgsed (süstemaatika ja morfoloogia ning arengufaasid, elupaigad ja tegutsemisjäljed ning kaitsealused liigid); vähipüük Eestis. Kalad (magevee- ning merekalade süstemaatika ja morfoloogia, eluviisid); kalastus); kalastust reguleerivad õigusaktid. Roomajad ja kahepaiksed (süstemaatika ja morfoloogia, elupaigad ja eluviisid, kaitsealused liigid). Linnud (süstemaatika ja morfoloogia, elupaigad, eluviisid, jäljed, häälistsused ja tegutsemisjäljed, kaitsealused liigid); peamised jahilinnud, jahikorraldus ja jahikalender. Imetajad (süstemaatika ja morfoloogia, elupaigad, eluviisid, jäljed, häälistsused ja tegutsemisjäljed, kaitsealused liigid); jahiulukid, jahikorraldus ja jahikalender.

3.5. EESTI MAASTIKUD. Maastiku mõiste, maastikuliste üksuste hierarhia (paik, paigas, paigastik, maastikurajoon, maastikuprovint, loodusgeograafiline rajoon). Maastike kujunemine ja muutumine. Eesti geoloogiline ehitus. Aluskord. Pealiskord. Pinnakate. Pinnavormid. Ilmastu maastike kujundajana. Veekogud ja nende kujunemine. Eesti jõed, järved, allikad. Eesti muld- ja taimkate. Kultuurilis-ajalooliselt, esteetiliselt, rekreatiivselt ning looduslikult väärtuslikud maastikud. Maastikutüübid (tasandiku-, astangulis-orulised ning kõrgendikulis-nõolise reljefiga). Eesti tähtsamate maastikurajoonide iseloomustus ja looduslikud vaatamisväärsused. Soome lahe rannikumadalik, Viru lavamaa, Harju lavamaa, Pandivere kõrgustik, Kesk-Eesti tasandik, Lääne-Eesti madalik, Liivi lahe rannikumadalik, Saaremaa, Hiiumaa, Kõrvemaa, Soomaa, Võrtsjärve madalik, Alutaguse madalik, Peipsi madalik, Vooremaa, Ugandi lavamaa, Sakala kõrgustik, Otepää kõrgustik, Haanja kõrgustik, Karula kõrgustik, Valga ja Võru-Hargla nõgu ja Palumaa.

3.6. LOODUSHOID. Looduse koormustaluvus. Säätvuse põhimõtted looduskeskkonna kasutamisel. Igatüheõigus looduses viibimisel. Kaitsealad ja kaitstavate alade erinevad kaitsekorrad (rahvuspargid, looduskaitsealad, looduspargid ja maastikukaitsealad, programmalad, kaitstavad looduse üksikobjektid, Natura 2000 linnu- ja loodushoiualad, vääriselupaigad, biosfäärikaitsealad). Taimestiku kaitse. Taimeliikide kaitse alla võtmise põhimõtted, taimestiku kaitsekategooriad, kaitsealused taimeliigid. Loomastiku kaitse. Kaitse alla võtmise põhimõtted, kaitsekategooriad, kaitsealused liigid. Loomakaitse eetilised põhimõtted. Punane raamat ja Eesti ürglooduse raamat. Roheline võrgustik ja rohealade loodushoid. RMK-puhkealad. Looduskaitsega tegelevad riiklikud ja valitsusvälised organisatsioonid. Keskkonnakasutusload. Looduskaitsega seotud rahvusvahelised konventsioonid.

1. Hinnatavad õpitulemused

Õppija teab

- biosüsteemide organiseerituse tasemeid;
- ökosüsteemi komponente ja nendevahelisi seoseid;
- ökoloogilisi tegureid ja nende mõju biosüsteemidele;
- looduslikke ökosüsteeme;
- bioloogilise mitmekesisuse tähtsust;
- maastiku mõistet ja maastikuliste üksuste hierarhiat ning Eesti maastike kujunemislugu ja muutumist;
- Eesti geoloogilist ehitust;
- pinnamoe, veestiku, muld- ja taimkatte vahelisi seoseid ning nende osa maastike kujunemisel;
- Eesti maastikulist jagunemist rajoonideks ning erinevate rajoonide eripära;
- taimestiku ja loomastiku kaitsekategooriaid;
- kaitsealasid ja kaitstavaid looduse üksikobjekte;
- RMK puhkealasid ja puhkekohti.

Õppija oskab vastavalt lisas esitatud nimekirjadele

- määrata enamlevinud õistaimi, sh kodumaised puittaimed ning Eestis sagedamini esinevad võõrpuuliigid;

- määrata paljasseemnetaimi (kodumaised okaspuuliigid ning enamesinevad võõrpuuliigid);
- määrata enamlevinud vetikaid;
- määrata enamlevinud sammaltaimi ja samblikke;
- määrata enamlevinud sõnajalgtaimi;
- määrata mageveekogude, mere ja vooluvete iseloomulikke taimi;
- määrata enamlevinud seeni, sh. kaitsealused, mürgised ja söödavad seened;
- ära tunda taimkondi iseloomustavaid taimi ning määrata taimkondi;
- määrata enamlevinud söödavaid taimi, ravimtaimi ja mürgiseid taimi;
- määrata kahepaikseid;
- määrata roomajaid;
- määrata linde;
- määrata enamlevinud imetajaid;
- määrata vähilaadseid, ämblikulaadseid ja putukaid
- määrata kaitstavaid liike.

5. Hindamine

- suuline piletitega eksam omandatud teadmiste kontrollimiseks (50 % kaaluga);
- praktiline eksam taimeliikide, loomaliikide, seente, samblike ja vetikate tundmise kontrollimiseks (50% kaaluga).

11. LOODUSE VAHENDUSÕPE

6 õn

1. Eesmärk

Õpetusega taotletakse, et õppija omandab oskuse esitleda külastajatele loodusobjekte ning anda mõistetavaid selgitusi looduses toimuvate protsesside ning seoste kohta. Mooduli läbinu mõistab retkejuhi missiooni loodusega seotud teadmiste levitamisel ning säästvate hoiakute kujundamisel loodusväärtuste tarbijate hulgas. Õppija mõistab, kuidas läbitava loodusraja profiil, trajektoori valik ning raja seisund ja vaatamisväärsused mõjutavad saadavat looduselamust. Moodulisse kuuluvad teemad *Matkamise alused* ja *Orienteerumine* võimaldavad õppijal omandada matkavarustuse kasutamise ja maastikul orienteerumise

oskused ning oskused juhendada külastajaid turvalise, ratsionaalse ja loodussäästliku liikumisviisi valikul Eesti maastikel ja pinnavormidel.

2. Nõuded mooduli alustamiseks

Läbitud *Turismigeograafiaõppe* ja *Looduskeskkonnaõppe* moodulid

3. Õppesisu

3.1 GIIDITÖÖ ALUSED

Giidi, reisisaatja ja retkejuhi kutseoskused; kutseomistamine. Giidide liigid ja rollid. Loodusgiidi tööülesanded: grupi iseloomu ning ootuste väljaselgitamine, materjalide kogumine esitletava info aktualiseerimiseks ning sihtgrupile kohandamiseks, riskifaktorite väljaselgitamine, loodusekursiooni või -programmi ning selle ajakava koostamine; grupi instrueerimine ja programmi läbiviimine; grupi jälgimine ning grupi liikmete rahulolu ja füüsilise ning sotsiaalse turvalisuse tagamine; halva ilma varuprogrammide koostamine; programmide koostamine erivajadustega klientidele. Esinemiskultuur; toimetulek raskete klientidega. Giiditöö eetika. Giidide ametialased organisatsioonid; kutseliit. Retkejuhi töö eripära; retkejuht kui isiksus.

3.2 LOODUSE VAHENDAMINE

Looduse vahendamise mõiste ja eesmärgid. Looduse vahendaja isikuomadused ning eeldatavad teadmised ja oskused; retkejuht kui looduse vahendaja. Looduse vahendamise põhimoodused: faktipõhine, mõistuspõhine, tunnetuspõhine, meeltepõhine, fantaasiapõhine ning aktiivse tegevuse põhine moodus. Kliendi varasemad kogemused looduselamuse iseloomu määravana. Rühmaliikmete omavaheline kogemustevahetus kui õppemeetod. Füüsilise ja psühholoogilise vahenduskeskkonna mõju saadavale looduselamusele: raja või külastatava objekti seisundi ja paiknemise mõju, grupikaaslaste mõju, looduse vahendaja isiku mõju; looduse vahendaja kui käitumiseeskuju oma klientidele. Edasiantava info optimaalne maht ja sügavus. Looduse vahendaja sihtgrupid. Loodussõnumi edastamise sihtgrupikesksed viisid.

3.3.LOODUSRAJAD

Loodusradade liigid ja funktsioonid. Loodusradade füüsilise ja emotsionaalse mõju mehhanismid. Loodusrada kui looduse vahendamise meetodiline abivahend. Radade tehnilised parameetrid: pinnas, rajakoridori laius ja kõrgus, tõusu- ja langusnurgad, pikkus, minimaalselt vajalikud olmerajatised. Radade sobivus ja kohandamine erilisvajadustega klientidele. Rajatised: liigid, funktsioonid, paiknemine ja materjalid. Radade horisontaalne

planeerimine: optimaalsed trajektoorid, ühendused üldkasutatavate teede ja/või teiste radadega, vaatamisvääruste eksponeerimine ja kaitse. Radade vertikaalne planeerimine: reljeefi esteetiline mõju, optimaalsed ning maksimaalsed tõusud ja langused ning kõrguste vahed; trepid ja puhkeplatvormid. Turvalisuse tagamine tõusul ja laskumistel ning järsakutel. Pinnase kaitse. Radade tehniline planeerimine: sobivad geaalused, raja trajektoori kandmine kaardile, vajalike tööjooniste koostamine; õiguslike küsimuste lahendamine. Rajarekvisiitide (viidad, infotahvlid jm) kavandamine, nende valmistamiseks sobivad materjalid, ergonomilised parameetrid ja disain. Rajateatmikud jm. infopakettid. Radade hooldusvajadust mõjutavad faktorid: puude, põõsaste ja alustaimestiku iga-aastane juurdekasv, tormimurrud, ilmastiku ja inimtegevuse mõju; kulumine ja erosioon. Hoolduse ja rajateeninduse (jäätmekäitluse korraldamine ja klientide olmetingimuste tagamine) kavandamine. Kaitstavate loodusobjektide ning looduselustiku säilivuse tagamine. Tuleohutuse tagamine. Radade rajamise ja hoolduse korraldamine

3.4. MATKAMISE ALUSED

Matkamine liikumisharrastusena: matkakorraldus ettevõtlusvormina, mittetulundusühingutes ja iseseisvalt; sportlik ja harrastusmatkamine, nende vahelised erinevused. Matkaliigid, matkamisega seotud terminoloogia. Matkaradade tüübid, raskusastmed, profiilid ja tähistused, matkade raskusastmete hindamine ja arvestus. Matka planeerimine ja matkataktika: matkapiirkonna ja aja valik, liikumisviisi valik, marsruudivalik, grupi suurus, matka raskusastme valik sõltuvalt sihtgrupist, ühe- ja mitmepäevased matkad, infoallikad matka kavandamiseks, kaardimaterjal, teekonna pikkus, marsruudi pidepunktid ja tehnilised etapid, vaatamisväärused, ööbimispaigad, varustuse ja toidu planeerimine, vajalikud load ja dokumendid, matka registreerimine ja kinnitamine. Matkatehnika: põhilised liikumistehnikad matkaliigiti (jalgsi-, vee-, mägi-, suusa-, jalgrattamatkadel). Liikumine teedel, matkaradadel, soodes, metsades, veekogudel, rohu- ja rusunõlvadel, lumel; takistuste ületamine ja läbimine (jõed, karestikud, lõhed, astangud, mäeharjad), põhilised julgestustehnikad matkaliigiti, köietöö, tehnilised elemendid ja julgestamine. Keskkonnaetika; liikumine jälgi jätmata e. keskkonnasäästlik liikumine. Matkavarustus: grupivarustus ja isiklik matkavarustus ühepäevasele matkale ja mitmepäevasele matkale, olenevalt matkaliigist; varustuse pakkimine ja jaotamine grupis. Ohutus ja seadusandlus matkamises: matkaeelne instrueerimine (eesmärk, põhipunktid, instrueerimise käik); enesedeklaratsioon (eesmärk, sisu); riskijuhtimine; ohud matkal (inimfaktorist, kompetentsist, keskkonnast, varustusest tulenevad ohud); ohtude tuvastamine ja vältimine; avariiolekordade juhtimine, koostöö pääste – ja otsimismeeskondadega. Grupisühholoogia ja klienditeenindus: matkajuhi roll grupis

(juhtimisstiilid, otsustusvõimelisus, roll avariilukordades); osalejate rahulolu mõjutavad tegurid; grupipsühholoogia alused; enesekehtestamine; liider - liidrid; konfliktid, nende ennetamine ja lahendamine; käitumine vealukordades. Matkakorralduse eripära sõltuvalt sihtgrupist (lastegrupid, seniorid jne).

4. Hinnatavad õpitulemused

Õppija teab ja tunneb

- giiditöö aluseid;
- looduse vahendamise metoodilisi võtteid;
- looduse vahendajalt eeldatavaid isikuomadusi ja tema põhiülesandeid ning töö eripära;
- looduse vahendaja eetikanorme;
- loodusradade liike ja parameetreid ning nõudeid erinevatele radadele;
- loodusradade planeerimise põhimõtteid ning nende emotsionaalset ja psühholoogilist mõju;
- matka või retke korraldamisega seotud seadusandlust.

Õppija oskab

- hinnata oma sobivust loodusgiidi või loodusvahendaja tööks;
- läbi viia loodusretki eelnevalt ettevalmistatud loodusradadel või teemaradadel;
- erinevatele sihtgruppidele edasi anda looduskogemust ning pakkuda klientidele looduselamust;
- rakendada erinevaid esinemistehnikaid ning esitleda loodus- ja kultuuriobjekte;
- vältida retkede korraldamisega kaasnevat looduskeskkonna seisundi halvenemist ning ümberkaudsete elanike häirimist;
- valida õige looduses liikumise viisi ning liikumistehnika ning juhendada kliente liikumisviisi ja –tehnikavalikul;
- valida ja kasutada matkavarustust elementaarset isiklikku ja grupimatkavarustust;
- tagada klientide füüsilise ja sotsiaalse turvalisuse ning õigesti käituda kriisiolukordades;
- lahendada matkamisega ning loodusradade rajamisega seotud õiguslikke küsimusi;
- lähtuvalt raja funktsioonist ja loodus- ning kultuuriväärtustest koostada loodusraja kui tervikpaketi kirjeldust (sh infotahvlid, viidad, stendid ning rada tutvustavad jaotusmaterjalid);

- koostada lihtsa loodusraja tehnilist projekti ning korraldada keerukamate loodusradade tehnilist projekteerimist ja rajamist;
- kavandada radade hooldus- ja teenindusmeetmeid.

5. Hindamine

- Õpimapp, mille osadeks on looduse vahendaja (retkejuhi) eneseanalüüs, õppija poolt koostatud sihtgrupikeskne metoodiline juhend valitud loodusobjekti vahendamiseks, olemasoleva loodusraja analüüs ning rajatava loodusraja kirjeldus ja projekt (50% kaaluga)
- kirjalik, teoreetilistele teadmistele orienteeritud test; kontrollitakse giiditöö aluste, õigusaktide ja matkavarustuse valiku põhimõtete tundmist (25% kaaluga);
- hinded praktiliste soorituste (orienteerumine, osavõtt vähemalt ühest matkast) eest (25% kaaluga).

12. LOODUSREISI KORRALDUSÕPE

3 õn

1. Eesmärk

Õpetusega taotletakse, et õppija mõistab säästva turismi, loodusturismi ning ökoturismi olemuslikku eripära ja nende toodete tähtsust Eesti turismiturul. Õppija omandab teadmised erinevate loodusturismi ühenduste tegevustest ja ülemaailmsetest liikumistest ning oskused kavandada loodusturismi tooteid. Mooduli läbinu tuleb toime reisikorraldaja ja loodusturismikorraldaja ülesannetes.

2. Nõuded mooduli alustamiseks

Läbitud Majandus- ja ettevõtlusõppe, Klienditeenindusõppe, Turismimajandusõppe, Turismigeograafiaõppe, Looduskeskkonnaõppe ning Looduse vahendusõppe moodulid

3. Õppesisu

3.1 REISIKORRALDUSE ALUSED. Reisikorraldaja ettevõtte ja toode. Pakettreisi mõiste. Reisiettevõtja tegevust toetavad seadused ja määrused. Suundumused reisikorraldajate turul. Reisikomponendid. Pakettreisi planeerimise protsess ja asjaosalised. Reisimarsruudi ja

programmi koostamine; põhi- ja lisateenused. Turu-uuringute vajadus nõudluse selgitamisel. Ametid ja tööülesanded. Tehniline dokumentatsioon. Kokkulepped ja koostöölepingud partnerite, hankijate ja edasimüüjatega. Reisisteenuste sisseostmine ja edasimüümine. Kuluarvestus ja hinnakujundus reisikorralduses. Suhtlemine klientide, agentide ja reisisindajatega. Klientidele edastatav informatsioon reisi kohta. Reisija ning reisikorraldaja kohustused, õigused ja vastutus. Suhtlemine partnerite ja reisisindajatega sihtkohamaal.

3.2 LOODUSTURISMI KORRALDUS. Säätva majanduse seosed ja põhiterminid. Säätva arengu ajalugu ja seadused. Ökoturismi ajalugu ja areng maailmas ning Eestis. Turismi arendamise positiivsed ja negatiivsed mõjud (majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnamõjud), taluvuse mõiste. Loodusturismi ja ökoturismi mõisted ning ajalugu ja areng maailmas ning Eestis. Öko- ja loodusturismi korraldus: kohalik majandus ja loodus; regiooni ökoturismi potentsiaal ja selle hindamine; öko- ja loodusturismi tootearendus ja kvaliteedimärgised. Keskkonnakaitse ettevõttes üldiselt ja keskkonna suhtes vastutustundlikud tegevused. Ökotehnoloogiad ja nende rakendamise iseärasused. Turvalisus ja tervisekaitse; ohutuseeskirjade täitmine; tuleohutus; riskianalüüs ja riskijuhtimine. Loodus- ja ökoturismi tootepaketi koostamise alused. Väliõõbimise ja välitoitlustamise kui elamise korraldamine.

3.3. PROJEKTIJUHTIMINE. Projekti mõiste, liigid ja eesmärgid. Projekti tegevused: planeerimine, eelarve koostamine, meeskonna komplekteerimine, ajakava koostamine, teostatavus- ja tasuvusanalüüs; kooskõlastused. Projektijuhhi tööülesanded ja vastutus. Projektide finantseerimise allikad. Projektide vormistamine. Projektiga kaasnevad lepingud (sihtfinantseerimise leping, partnerlusleping, töövõtuleping, tööleping jt). Projektipõhise raamatupidamise eripära. Aruandlus: tööajatabelid, vahe- ja lõpparuanded. Väljamaksetaotluste esitamine. Projekti lõpetamine; jätkusuutlikkuse tagamine. Dokumentide arhiveerimine. Avatud toetusfondid ja võimalused. Projektipõhine organisatsiooni juhtimine; projektipõhise juhtimise ja majandamise võimalused turismisektoris.

4. Hinnatavad õpitulemused

Õppija teab ja tunneb

- reisisteenuste sisseostmise ja edasimüümise tingimusi, hinnakujunduse aluseid;
- reisikorraldaja töökorraldust ja töövahendeid;
- turismiteenuste tootja, kliendi, reisija, reisikorraldaja, reisisindaja ja agent-reisibüroo õigusi, kohustusi ja vastutust;

- maailma ning kohalikku turgu mõjutavaid turismitrende, võimalikke koostööpartnereid ja konkurente;
- Euroopa Liidu nõudeid pakettreiside kohta, pakettreiside mõistet, olemust ja müügitingimusi, pakettreisilepingut;
- turismi- ja reisiteenuseid, sh. toitlustamis-, majutus-, reisijateveo- ning muid võimalikke lisateenuseid pakkuvate ettevõtete tooteid;
- tootearenduse põhimõtteid;
- ökoturismi kvaliteedimärgiseid;
- ühiskonnas toimivaid peamisi säästva majanduse protsesse;
- projekti koostamise ja projekti eelarve koostamise põhimõtteid;
- projekti rahastamis põhimõtteid ja toetusfonde;
- meeskonna moodustamise ja projekti juhtimise põhimõtteid.

Õppija oskab:

- hinnata regiooni öko- ja loodusturismi potentsiaali ning väärtustada kohalikke loodus- ja kultuuriväärtusi;
- arendada loodus- ja ökoturismi toodet, planeerides vastutustundlikult oma tegevusi;
- leida sobivaid koostööpartnereid, turismiteenuste pakkujaid, leida ja kalkuleerida iga teenust reisipaketis eraldi;
- planeerida, kalkuleerida ning analüüsida turismitoodete arendamise ja müügiga seotud tulusid ning kulusid;
- kavandada erinevaid loodusturismi programme ja pakette;
- koostada lihtsamaid projekte ning juhtida nende elluviimist;
- hinnata projektidega seotud riskifaktoreid ning analüüsida projekti tulemuslikkust;
- tagada projekti jätkusuutlikkust peale projekti lõppemist.

5. Hindamine

- kirjalik test (30% kaaluga);
- reisipaketi koostamine, läbiviimine ja aruande kaitsmine (40% kaaluga);
- loodusturismitoote arendusprojekt (30% kaaluga).

VALIKÕPINGUD, 8 õn

13. PUITTAIMEDE ERIKURSUS

2 õn

1. Eesmärk

Õpetusega taotletakse, et õppija omandab oskuse ära tunda Eestis looduslikult esinevaid ning pärandkooslustes ja parkides esinevaid puittaimeliike. Õppija tutvub puittaimeliikide omadustega, sh kasvukohanõuded ning kasutusvõimalused. Kursus on oluline, kuna puittaimed on Eestis maastikuruume kujundavaks põhielemendiks. Kursus toetab ka metsakoosluste (metsatüpoloogia) tundmaõppimist ning ta peaks kuuluma täiendusena *Looduskeskkonnaõppe* mooduli juurde.

2. Nõuded mooduli alustamiseks

Läbitud *Looduskeskkonnaõppe* mooduli teemad *Ökoloogia alused* ja *Süstemaatika alused*.

3. Õppesisu

3.1. PUITTAIMELIIGID. Puittaimeliikide kasvukeskkonna põhiparameetrid (mullatingimused, soojus, valgus, temperatuur, vesi, õhk, reljeef; biotilised ja abiotilised ning antropogeensed mõjutajad). Puittaimede morfoloogia ja kasvukeskkonna vahelised seosed. Puuliikide määramise seisukohalt olulised tunnused ja mõisted. Kodumaiste lehtpuude ja okaspuude ning enamlevinud võõrpuuliikide määramine erinevatel aastaegadel. Mutandid ja morfoloogilised teisendid. Erinevate puittaimeliikide omadused, sh nõuded kasvukeskkonna suhtes. Kaitstavad puittaimeliigid. Erinevate puittaimeliikide kasutamine; puudega seotud uskumused.

4. Hinnatavad õpitulemused

Õpilane teab ja tunneb

- puittaimede süstemaatikat;
- puittaimede kasvukeskkonna parameetreid ning nende mõju erinevatele liikidele;
- puittaimede ja keskkonna vahelisi seoseid;
- puittaimede kasutamise võimalusi.

Õpilane oskab

- määrata puittaimeliike vähemalt käesoleva õppekava lisas 6 esitatud nimekirja ulatuses;
- tõlgendada puittaimede väliskuju, kasvukohanõuete ja kasvukeskkonna vahelisi seoseid.

5. Hindamine

- puittaimeliikide praktiline määramine raagus perioodil (25% kaaluga);
- puittaimeliikide praktiline määramine lehtedega perioodil (25% kaaluga);
- kirjalik test puittaimeliikide omaduste tundmise tõendamiseks (20% kaaluga);
- raagus võrsete herbaarium, 30 liiki (10% kaaluga);
- lehtedega võrsete herbaarium, 50 liiki (10% kaaluga);
- uurimus puittaimede kasutamise, tõekspidamiste, uskumuste jm kohta (10% kaaluga).

14. METSATÜPOLOOGIA JA PUHKEMETSANDUS

2 õn

1. Eesmärk

Õpetusega taotletakse, et õppija õpib tundma ning tõlgendama metsakasvukohatüüpide ning metsatüüpide vahelisi seoseid. Kursus on oluline, kuna ligikaudu pool Eesti pindalast on metsaga kaetud; põhiosas kulgevad ka retkerajad just metsamaastikul. Kursus toetab taimekoosluste (metsataimkond) tundmaõppimist ning ta peaks kuuluma täiendusena *Looduskeskkonnaõppe* mooduli juurde.

2. Nõuded mooduli alustamiseks

Läbitud *Looduskeskkonnaõppe* mooduli teemad *Ökoloogia alused, Süstemaatika alused, Eesti flora* ning valikmoodul *Puittaimede erikursus*.

3. Õppesisu

3.1. METSATÜPOLOOGIA ALUSED. Metsakasvukohatüüpide ordineeritud süsteem. Metsakasvukohatüübi ja metsatüübi vahelised seosed. Metsakasvukohatüübi ja metsatüübi praktiline määramine. Erinevate metsatüüpide esinemine Eestis. Metsatüüpide hinnang puhkemajanduslikust seisukohast.

3.2. PUHKEMETSANDUS. Eesti loodus kui turismiobjekt; metsad rekreatsioonikeskkonnana. RMK puhkevõimaluste pakkujana. Rahvuspargid ja kaitsealad kui turismiobjektid. Igaühe õigus ja selle rakendusi. Säästlik käitumine looduses: looduse kaitse jäätme- ning mürareostuse eest; kohaliku elanikkonna turvalisuse tagamine. Keskkonnajuhtimine

4. Hinnatavad õpitulemused

Õpilane teab ja tunneb

- metsakasvukohatüüpi mõjutavaid mullaparametreid;
- metsakasvukohatüüpide ordineeritud süsteemi;
- erinevate metsakasvukoha- ja metsatüüpide esinemist Eestis;
- erinevate kasvukohatüüpide puhkemajanduslikku väärtust.

Õpilane oskab

- määrata kasvukoha- ja metsatüüpi tüübirühma tasandil;
- tõlgendada taimkatte liigilise koosseisu, esinemissageduse ja vitaalsuse ning kasvukohatüübi vahelisi seoseid.

15. LOODUSFOTOGRAAFIA

1 õn

1. Eesmärk

Õpetusega taotletakse, et õpilane omandab oskuse käsitseda fotokaameraid ning saab algteadmised fotograafiast. Loodusfotograafia on üheks võimalikuks meetodiks looduse vahendamisel ning on abiks retkede korraldamisega seonduvate kirjalike materjalide koostamisel.

2. Nõuded mooduli alustamiseks

Puuduvad; soovituslik on *Looduskeskkonnaõppe* ning *Looduse vahendusõppe* moodulite eelnev läbimine

3. Öppesisu

3.1. LOODUSFOTOGRAAFIA

Fotograafia ajalugu. Sissejuhatus fotograafiasse ja fototehnikasse. Filmikaamerad ja digikaamerad, kaamera ehitus ja funktsioonid. Fotograafia tehniline pool (avad, särid, tundlikkused, fookuskaugused jpm). Filmide töötlemine ja digitaalne pilt, digipiltide arvutitöötlus. Pildistamine: kompositsioon ja perspektiiv, valgus ja vari, pildistamine eri tingimustes; automaatika ja käsiseadistus; piltide säilitamine. Loodusfotograafia eripära (looduse edasiandmine). Pildistamisobjektid: maastik ja üksikobjekt, elusobjekt ja eluta objekt; pildistava objekti tundmaõppimine. Loodusfoto ja kunst. Fotograafia üldised kompositsioonireeglid ja fotograafiline väljendusvorm. Pildidel kujutatu õigsus. Eetikareeglid, loodusfoto piirid.

Ühiskondlike normide järgimine: (vastavate lubade hankimine), seadusandlus.

4. Hinnatavad õpitulemused

Õpilane teab ja tunneb

- fotograafia algtõdesid;
- erinevaid fototöötlemise võtteid;
- vastavat seadusandlust ja eetikareegleid;
- fotokaamera funktsioone, omadusi võimalusi;
- kompositsioonireegleid.

Õpilane oskab

- kasutada fotokaameraid;
- pildistada erinevaid objekte;
- pildistamisel säilitada pildistava objekti omapära.

5. Hindamine

- erinevate objektide pildistamine ja võrdlev analüüs (50% kaaluga)
- etteantud objektide pildistamine iseseisva tööna (50% kaaluga)

16. SOOME KEEL

3 õn

1. Eesmärk

Õpetusega taotletakse, et õppija omandaks soomekeelse suhtlussõnavara ning arendaks loodusega seotud sõnavara. Õppijad, kellel algtase soome keeles on juba omandatud, arendavad oma oskusi edasi individuaalse õppekava järgi. Mooduli läbimine annab lisavõimaluse kliendigruppide valikul.

2. Nõuded mooduli alustamiseks

Puuduvad

3. Õppesisu:

3.1. SOOME KEELE GRAMMATIKA PÕHIREEGLID. Olla-verb. Eitus. Küsimuste esitamine. Omistusliite kasutamine. Astmevahelduseta ja astmevahelduslike tegusõnade pööramine olevikus ja minevikuvormides. Käsu ja keelu esitamine. Tingiv kõneviis. Võrded. Käändsõna: käändsõnade liigid ning põhilised sõnatüübid; erinevate käänete sisuline moodustamine ainsuses ja mitmuses.

3.2. KÕNE ARENDUS. Arvsõnad. Asesõnad. Kuude ja nädalapäevade nimetused. Kodu, olme ja perega seotud sõnavara; toitudega seotud sõnavara. Loodusega seotud sõnavara. Retkedega seotud sõnavara. Reisimisega seotud sõnavara. Kliendisuhtlusega seotud sõnavara. Sõnaraamatute kasutamine.

4. Hinnatavad õpitulemused

Õpilane oskab

- end mõistetavaks teha, suheldes soomekeelse kliendiga turismiga seonduvatel teemadel;
- mõista soomekeelse kliendi aeglast kõnet;
- esitada täpsustavaid küsimusi ning aru saada neile antud vastustest
- sõnaraamatu abil mõista soomekeelset teksti.

5. Hindamine

- erialase teksti tõlkimine sõnaraamatu abil (25% kaaluga);

- kuulamisülesande lahendamine (25% kaaluga);
- turismiobjekti soome keelne tutvustus (objekt eelnevalt teada) ning kliendi küsimustele vastamine (50% kaaluga)

17. RETKEJUHTIMINE

3 õn

1. Eesmärk

Õpetus pakub õppijale võimalust spetsialiseeruda loodusretkejuhi tööle. Mooduli läbinu oskab loodusretkesid ette valmistada ning neid turvaliselt läbi viia.

2. Nõuded mooduli alustamiseks

Läbitud Töökeskkonnaõppe, Klienditeenindusõppe, Turismigeograafiaõppe, Looduskeskkonnaõppe ning Looduse vahendusõppe moodulid. Kindlasti peab olema läbitud teema Matkamise alused.

3. Õppesisu

3.1. RETKEDE ETTEVALMISTAMINE. Liikumiskoormuse planeerimine: kilometraaž, retkepäeva ajaline jaotumine (aeg liikumiseks, puhkuseks, toitlustamiseks, laagri püstitamiseks, huvitegevuseks jm). Toitlustamise planeerimine. Ööbimiste planeerimine. Retke temaatiline ja metoodiline planeerimine; jaotusmaterjalide koostamine, metoodiliste vahendite planeerimine ja hankimine. Osavõtjate kollektiivse ja individuaalse varustuse planeerimine ja hankimine; varustuse valiku põhimõtted ja valikukriteeriumid; esmaabivarustus. Riskianalüüs; riskide maandamine ja turvalisuse tagamine. Lõõgastustegevuste kavandamine. Kokkulepped sidusrühmadega (võimalike teenuste, nagu näiteks majutuse, toitlustuse või objekti esitluse osas). Klientide eelteavitamine retke iseloomu ja varustuse osas. Tehnilisi oskusi nõudvate retkede (jalgrattaretk, ratsaretk, kanuuretk, kepikõnd jm) ettevalmistamine; koostöölepingud võimalike sidusrühmadega. Kavandatud retkepakettide testläbimine.

3.2. ANATOOMIA JA KOORMUSFÜSIOLOOGIA.

Anatoomia: Inimese erinevate elundkondade üldine ehitus ja talitus (tugi- ja liikumisaparaadi ehitus ja talitus, südame-, vereringe- ja hingamissüsteemi ehitus ja talitus, seedeelundite süsteem, nägemis-, kuulmis- ja tasakaaluelundkond; inimese ealise arengu eripära ning

kehalist saavutusvõimet piiritlevate organsüsteemide arengu iseärasused erinevas vanuses). Füsioloogia: Aine- ja energiavahetuse põhialused (süsivesikute, rasvade ja valkude ainevahetus; mineraalained, vitamiinid, veebilanss, põhiainevahetuse mõiste; inimorganismi energiavajadus; organismi hapnikuvarustus (hemoglobiin, vere koostis, kopsude talitus, hingamisakt); anaeroobse ja aeroobse energiavahetuse mõisted; süsivesikute, valkude ja rasvade energeetiline väärtus ja tähtsus; organismi energiavajadus sõltuvalt kehalisest aktiivsusest; südame ja vereringe talitus, pulss, vererõhk; keemiline ja füsioloogiline termoregulatsioon). Toitumine (toitumise põhitõed ja normid, mitmekesise toitumise tähtsus). Füüsiline koormus (ühikordse tugeva kehalise koormuse ja pikemaajalise regulaarse kehalise koormuse toime; kehalise koormuse mahu ja intensiivsuse mõiste; organismi reaktsioon kehalisele koormusele sõltuvalt intensiivsusest; erinevad energiavarustuse mehhanismid kehalisel koormusel; väsimus kehalisel koormusel ja seos lihasenergeetikaga; termoregulatsioon kehalisel koormusel). Füüsilisest koormusest taastumise üldised seaduspärasused; toitumise mõju taastumisprotsessidele. Laktaadi mõiste, teke ja mõju. Vedelikubilanss ja joogirežiim kehalisel koormusel. Hügieen ja haigused ning käitumine retkel haigestunuga. Ülekoormussündroom, ülekoormusest tulenevad eluohtlikud seisundid; kehalise koormuse vastunäidustused. Uni, puhkus, isiklik hügieen, õige toitumine ning olmerežiim kehalise koormusega seotud retkedel. Allergia ja talumatus (põhilised allergeenid ning nende mõju ilmnemine; laktoosi- ja gluteenitalumatus).

3.3. ORIENTEERUMINE. Topograafilised kaardid: kardimõõt ja horisontaalid; leppemärgid ja legendid. Asimuut; liikumine mööda looduses jälgitavaid orientiire ning asimuudi järgi. Orienteerumisvarustus. Orienteerumise kontrollsüsteem. Ilmakaarte määramine looduses ilma abivahenditeta.

3.4. GPS –NAVIGEERIMINE. Gps seadmed ja toimimise põhimõte. GPS-navigeerimine. GPS-i kasutamine kaardi matkaradade mahamärkimisel.

3.5. JALGRATTAMATKAMINE. Rattamatkamiseks sobivad rajad; vaatamisväärsuste valik jalgrattamatkaks. Jalgrattamatka kavandamine: marsruut, matka kestvus ja pikkus; koormus ning selle valiku sõltuvus retkest osavõtjate füüsilisest seisundist; matka algus- ja lõpp-punktid; jalgrataste transport. Jalgrattasõitja varustus. Vajalikud load ja dokumendid. Jalgrattamatka tehnika ja taktika. Liikumise iseärasused maanteedel, linnades ja asulates, radadel, metsas, soos, mägedes. Kaaslase abistamise ja julgestamise võtted. Jalgrattasõidu turvalisuse tagamise võtted; rühma liikmete erinevate füüsiliste võimete arvestamine matkal. Erinevate loodussituatsioonide mõju matkamise tehnikale: ilmastik, päeva kestvus, temperatuur, valdavad tuulte suunad, nähtavus, lagedad alad, metsad, sood, mäed, veekogud.

Jalgrataste tüübid, kvaliteeditasemed, hooldus ja remont. Jalgrattatüübi ja kvaliteediklassi valik vastavalt matka eripärale. Lisaseadmed. Jalgratta ettevalmistus matkaks, hooldus matka ajal; remondivõtted, varuosade komplekteerimine. Sagedamini esinevad tehnilised probleemid. Psühholoogilised probleemid matkarühmas: grupiliikme ootused ja lootused ning roll rühmas. Käitumise normid, „meie” tunne, rühma tavad ja kultuur. Liider, täht, hüljatud ja tõrjutud grupis. Rühma juhtimine: kiitused- laitudused, ohutus ja distsipliin. Looduses viibimise kultuur.

3.6. SUUSATAMINE. Suusaretkedeks sobivad rajad; vaatamisväärsuste valik suusamatkaks. Suusamatra kavandamine: marsruut, matka kestvus ja pikkus; koormus ning selle valiku sõltuvus retkest osavõtjate füüsilisest seisundist; matka algus- ja lõpp-punktid; suuskade transport. Suusataja varustus; suuskade liigid ja valiku kriteeriumid. Suusatamise taktika ja tehnika, tulenevalt reljeefist ja lumeoludest; liikumine radadeta maastikul. Rühma liikmete erinevate füüsiliste võimete arvestamine matkal. Erinevate loodussituatsioonide mõju matkamise tehnikale: ilmastik, päeva kestvus, temperatuur, valdavad tuulte suunad, nähtavus, lagedad alad, metsad, sood, mäed, veekogud. Suuskade ettevalmistus matkaks, hooldus matka ajal; suuskade purunemine, käitumine suuskade purunemise korral. Psühholoogilised probleemid matkarühmas: grupiliikme ootused ja lootused ning roll rühmas. Käitumise normid, „meie” tunne, rühma tavad ja kultuur. Liider, täht, hüljatud ja tõrjutud grupis. Rühma juhtimine: kiitused- laitudused, ohutus ja distsipliin. Looduses viibimise kultuur.

4. Hinnatavad õpitulemused

Õppija teab ja tunneb

- inimese organismi talitluse aluseid erineva füüsilise koormuse korral;
- organismi vedeliku, soolade, suhkru ning energiabilansi olemust;
- retkede temaatilise, metoodilise ning tehnilise planeerimise põhimõtteid;
- suhtlemise ja rühma juhtimise põhireegleid;
- kehaliste võimete arengu põhireegleid.

Õppija oskab

- planeerida retke koormust ja varustust, marsruuti, puhkepause, toitumist ning ööbimist;
- retkesid kavandamisel ning läbiviimisel arvestada sihtgrupi võimetega;
- märgata klientide väsimuse märke ja vastavalt sellele kavandada puhkust ning taastumistegevust;

- õigesti käituda kliendi üldhaigestumise või kroonilise haiguse ägenemise (sh. allergia- ja talumatusnähud) korral;
- kompenseerida sundasendite ja monotoonse tegevuse kahjulikku mõju organismile kas kehaliste harjutustega või mängudega;
- orienteeruda nii kaardi ja kompassiga kui kasutada GPS-seadet;
- planeerida ja kasutada jalgratta- ning suusavarustust;
- erinevatel maastikutüüpidel läbi viia jalgratta- ja suusaretki;
- valida liikumistehnikat ja –taktikat;
- julgestada ennast ja teisi;
- juhtida retke klienditeeninduslikku mõttelaadi kasutades;

5. Hindamine

- kirjalik praktilistele teadmistele orienteeritud test (25% kaaluga)
- osalemine jalgrattaretkel (25% kaaluga)
- osalemine suusaretkel (25% kaaluga)
- retkeplaani koostamine (25% kaaluga)

ETTEVÕTTEPRAKTIKA JUHEND

1. Praktika eesmärgid

1.1. Praktika üldised eesmärgid

Ettevõttepraktikaga taotletakse, et õpilane harjub töökeskkonnaga ning hindab oma sobivust töötamiseks retkejuhina või muudel turismivaldkonna ametikohtadel. Õpilane rakendab koolis omandatud teadmisi praktikas ning õpib juurde uusi valdkonna- või organisatsioonispetsiifilisi oskusi. Praktika võimaldab õpilasel ka spetsialiseeruda mingile kitsamale, tema võimetele ning huvidele kõige paremini sobivale valdkonnale. Ettevõttepraktika eesmärgiks on

- tutvuda retkejuhi töö kontseptuaalse olemusega;
- tutvuda loodusturismiettevõtete tööga erinevatel aastaegadel;
- tutvuda aastaegadest tulenevate iseärasustega retkejuhi töös;
- omandada töö iseseisva organiseerimise, planeerimise ja teostamise kogemusi.

Praktika käigus tegeleb õpilane loodusturismi programmide ja pakettide või rajatiste loomise ja arendamisega, nende turustamine ja läbiviimisega ning loodusturismitoote arendamisega loodusturismi korraldavas ettevõttes või loodusturismi piirkonnas. Õppija õpib analüüsima oma edasise karjääri võimalusi ning saab objektiivse hinnangu oma kompetentsusele, hoiakutele ning väärtushinnangutele.

Praktika kestuseks on kokku 20 õppenädalat, millest 8 õppenädalat moodustab tutvumispraktika, soovituslikult 10 õppenädalat suvepraktika ja 2 õppenädalat talvepraktika. Suvepraktika osaks on ka praktilise lõpueksami ettevalmistamine ja sooritamine (juhend lisas 2).

Iga praktikaetapi eesmärgid ning sisu fikseerib praktikant koos ettevõtte poolse praktikajuhendajaga. Praktika sooritamisega kaasnevad õigused, kohustused ja vastutus fikseeritakse praktikandi, kooli ja praktikaettevõtte vahel sõlmitava kolmepoolse lepinguga.

1.2. Õppija isiklikud arengueesmärgid

Isiklikud praktikaeesmärgid olenevad praktikandi konkreetsetest huvialadest või soovist töötada tulevikus mingi kindla spetsiifikaga turismiettevõttes või kindla eripäraga kliendirühmadega. Isiklikud praktikaeesmärgid võivad tuleneda praktikandi tugevustest, nõrkustest või võimalustest. Töö isiklike eesmärkide saavutamiseks võib aidata edasi arendada tugevusi ning elimineerida nõrkusi, aga ka paremini rakendada oma eelnevate oskuste, olemasoleva infrastruktuuri ning elukohas leiduvate loodusväärtuste poolt pakutavat potentsiaali. Isiklike arengueesmärkide täitmiseks kaardistab õppija eelnevalt oma tugevused, nõrkused ja võimalused ning praktika järgselt annab hinnangu isiklike arengueesmärkide saavutamisele.

2. Praktikaetapid

2.1. Tutvumispraktika

Tutvumispraktika sooritatakse I õppeaasta I poolaastal. Tutvumispraktika ajaliseks kestuseks on 8 õppenädalat ning selle eesmärgiks on

- tutvumine turismiettevõtte tööspetsiifikaga;
- eneseanalüüs objektiivse hinnangu saamiseks oma sobivusest töötamaks turismisektoris;
- konkreetsete tööoskuste ja –teadmiste arendamine;
- oma edasiste arenguvõimaluste kaardistamine.

Praktika ajal osaleb õpilane näiteks

- testkliendina loodusretkedel või –matkadel;
- retkejuhi või loodusgiidi abilisena;
- klienditeenindajana või tema abilisena turismiettevõttes;
- turismirajatiste rajamises ja hooldamises;
- lihtsamate retkede läbiviimises jne.

2.2. Talvepraktika

Talvepraktika kestuseks on üldjuhul 2 õppenädalat ning see sooritatakse soovituslikult II õppeaasta talveperioodil aastaringse tegevusega turismiettevõttes. Praktika eesmärgiks on:

- tutvuda maaturismiettevõtte tegevusega ja tootearendusvõimalustega väljaspool kõrghooaega;
- osaleda turismiettevõttes madalhooajal tehtavates töödes;
- arendada ennast nn „talialade” (suusaretked ja –matkad, uisuretked jms) osas.

Kui õppija huvidest ja võimetest tuleneb, et talle sobivad turismi „talialad”, siis on võimalik talvepraktikat pikendada suvepraktika arvel, eeldusel, et kooli õppekorraldus seda võimaldab.

2.3. Suvepraktika

Suvepraktika sobivaimaks ajaks on I õppeaasta järgne suvi ning II õppeaasta kevadsuvine periood. Suvepraktika ajal õpilane

- analüüsib teiste retkejuhtide tööd, olles ise kliendi rollis (vähemalt 2 retkel);
- kinnistab ning täiendab loodus-, kodu- ning kultuuriloolisi oskusi ja teadmisi (soovituslikult oma tulevase töökoha läheduses kulgevatel radadel);
- kinnistab ning täiustab esinemis- ja klienditeenindusoskusi;
- kinnistab ja arendab edasi matkatarkusi;
- viib läbi erinevaid temaatilisi retkesid (vähemalt 2 retke) ning kogub tagasisidet klientidelt nende retkedega rahulolu kohta (vt vorm 2).

Suvepraktika osaks on ka praktilise lõpueksami ettevalmistus ja sooritamine, milleks praktikaajast reserveeritakse 1 õppenädal. Lõpueksami juhend esitatakse lisas 2.

3. Praktikakohad ja praktika juhendamine

Et praktikaettevõtte iseloom ja praktika sisu vastaksid kõige paremini õppija huvidele ja vajadustele ning paikneksid võimalikult õppija kodukoha läheduses, leiab iga õpilane praktikakoha endale ise. Vajaduse korral abistab kool õppijat praktikakoha leidmisel. Praktikaettevõtted kinnitatakse kooli õppeosakonna juhataja käskkirjaga.

Sobivateks praktikakohtadeks on

- turismitalud ja maaturismiettevõtted;
- looduskoolid;
- RMK puhkealad;
- kaitsealad ja rahvuspargid;
- muud ettevõtted kooli aktsepteerimisel.

Erinevatel praktikaetappidel on soovituslik praktiseerida erinevates ettevõtetes; selliselt laieneb õppija oskuste pagas.

Iga praktikaetapi jaoks määratakse õppijale koolipoolne juhendaja ning ettevõtte poolne juhendaja. Juhendajate kontaktandmed märgitakse ära praktikalepingutes.

4. Praktika arvestamine

Iga praktikaetapi kohta koostab õppur õpimapi, mille osad on:

- 1) Isiklikud praktikaeesmärgid;
- 2) Koos ettevõttepoolse juhendajaga püstitatud praktikaeesmärgid;
- 3) Praktika tegevusaruanne (vorm 1)
- 4) Praktikandi poolt läbi viidud retkede kirjeldused (vorm 2);
- 5) Retkede analüüs, kus praktikant osales kliendina (vorm 3);
- 6) Hinnang praktikale tervikuna;
- 7) Praktikaettevõttele tehtud ettepanekud;
- 8) Ettepanekud koolile praktika paremaks korraldamiseks;
- 9) Praktikapäevik (praktikapäevikut peab õpilane kogu praktikaaja vältel tabeli vormis; tabeli lahtrid: kuupäev, tööpäeva pikkus, minu tänane töö, mida ma õppisin/kasulikku teada sain; praktikapäevikule kirjutab praktika lõppedes alla praktikaettevõttepoolne juhendaja);

Õpimapp esitatakse kooli 2 nädala jooksul pärast iga praktikaetapi lõppemist.

PRAKTIKAARUANDE SOOVITUSLIK SISU

Praktikaaruanne vormistatakse kirjalikult ning see sisaldab järgmisi osi:

1) Praktikaeesmärkide püstitus

2) Praktikadokumendid (CV, avaldus, lepingu koopia, oskuste nimistu, ametlik tutvustuskiri tööandjale jne)

3) Praktikaettevõtte üldine iseloomustus

- Ettevõtte nimetus ja aadress
- Omandivorm;
- Liik (nt turismitalu, looduskool vm);
- Äriidee (kontseptsioon);
- Nõudluse generaatorid (piirkonna loodusväärtused, kultuurisündmused, atraktsioonid jm, millele pakkumine on üles ehitatud);
- Läheduses paiknevad loodusõpperajad, matkarajad jm: eesmärgid, arv, seisukord, ja kirjeldused;
- Praktikaettevõtte infrastruktuur (ligipääs, tähistused, teenused, hoonete ja ruumide seisukord jne)
- Praktikaettevõtte ärikultuur (sertifikaadid, heakord, teeninduskultuur, firmastiil jm)

4) Klientide analüüs

- Ettevõtte klientide arv aastas;
- Kontingendi analüüs (rahvus, vanus, haridus jne.);
- Kõige enam külastatavad loodusobjektid piirkonnas ja ettevõttes;
- Külastajate erilised huviallikad;

5) Töötajate tegevus

- Töötajate arv ettevõttes (koos ametinimetustega);
- Töötajate ametijuhendid (nende puudumisel erinevate töötajate töö kirjeldus);

- „Meie”-tunne (olemasolu; milles väljendub)
- Praktikandi poolt esitatud ettepanekud töö paremaks korraldamiseks;

6) Praktikaettevõtte poolt pakutavate teenuste kirjeldus – näiteks:

- Majutus (anda ülevaade majutustingimustest)
- Toitlustamine (anda ülevaade spetsiifikast)
- Paketid ja programmid jm

7) Hinnanguleht

Ettevõtte omaniku või tegevjuhi arvamus praktikandi tööalase valmisoleku kohta ning tähelepanekud arendamist vajavate oskuste kohta

8) Enesehinnang

- Hinnang praktika vältel õpitule ja praktikaeesmärkide saavutamisele;
- Hinnang oma toimetulekule, sh toimetulek probleemsituatsioonides;
- Hinnang oma koostöövõimele juhendaja, kaastöötajate, klientidega;
- Hinnang oma tööle asumise võimalustele, arvestades praktikakogemust;
- Hinnang ettevõttepoolsele praktikakorraldusele.

PRAKTIKANDI POOLT LÄBI VIIDUD RETKEDE KIRJELDUSED

Kirjeldamisel on soovitatav järgida alltoodud skeemi:

- Retke liik (jalgsimatk, jalgrattaretk vm)
- Retke teema;
- Retke sihtrühma kirjeldus; osavõtjate arv ja keskmine vanus;
- Retke toimumise aeg ja koht;
- Retke ettevalmistus (varustus, vastutus, infopaketi koostamine, klientide teavitamine jm)
- Retke kirjeldus: maastik, esitletud vaatamisväärsused, toitlustamine, ööbimisviis ja korraldus, veetekorraldus jm)
- Retke kestus ja pikkus (km);
- Esinenud probleemid ja õnnestumised;
- Tagasiside klientidelt* ;
- Enesehinnang (objektiivne hinnang oma tugevustele ja nõrkustele, ohtudele ja potentsiaalile)

* Et klientidelt kogutav tagasiside oleks analüüsiv, järgitakse süsteemsuse printsiipi – st, et tuginetakse kirjalikule analüüsivormile (analüüsiblanketid koostatakse praktikandi poolt). Kõnealune analüüs (koondhinnang ja analüüsiblankett) lisatakse praktikaaruandele.

LOODUSRETKE (MATKA) ANALÜÜS (kus õppur osales kliendina)

Et vaatluste tulemused oleksid analüüsitavad, järgitakse süsteemsuse printsiipi – st, et tuginetakse kirjalikule analüüsivormile (analüüsiblanketid koostatakse praktikandi poolt). Kõnealune analüüs (koondhinnang ja analüüsiblankett) lisatakse praktikaaruandele. Blankett koostatakse nii, et oleks võimalik hinnata retke (matka) läbi viinud retkejuhi (loodusgiidi) klienditeenindusoskust; looduse, ajaloo ja kultuuritundmisega seotud oskusi ning oskusi neid edasi anda; kasutatud matkatarkusi; esinemisoskusi; toitlustamise ja ööbimise korraldust; teiste klientide rahulolu; oskusi luua retkest terviklik elamus.

Analüüsilehe koostamisel on soovitatav järgida alltoodud skeemi:

- Retkejuht (nimi, vanus, haridus jne.);
- Retkeliik (jalgsimatk, jalgratta- või suusaretk vm);
- Retke teema;
- Retke sihtrühma kirjeldus; osavõtjate arv ja keskmine vanus;
- Retke toimumise aeg ja koht;
- Retkepaketi hind;
- Hinnang retkejuhi poolt tehtud eeltööle (eelinfo piisavus, hinnang varustusele, kohalejõudmise lihtsus jm);
- Retke kirjeldus: maastik, esitletud vaatamisväärsused, toitlustamine, ööbimisviis ja -korraldus, veetekorraldus jm)
- Retke kestus (ajaline ja kilometraaž);
- Retkejuhi kompetentsus: loodusega seotud oskused, matkatarkused, klientide eripäraga arvestamine, looduse vahendamise oskus, vaba aja sisustamise oskus, retke üldjuhtimine, meeleolu loomine jm;
- Retkejuhi riietuse asjakohasus;
- Retkejuhi suhtlemisoskus, sh vajadusel võõrkeelte valdamine;
- Klientide käitumine retke ajal;
- Mis eriti meeldis:
- Mis häiris:

- Mida oleksin teinud teisiti:
- Retkejuhi poolt kasutamata võimalused;
- Hinnang teema sobivuse kohta sihtgrupile;
- Hinnang retke hinna ja kvaliteedi suhtele;
- Hinnang, kas retke võiks soovitada teistele klientidele.

NB! Praktika koolipoolsele juhendajale on kohustuslik teatada kuupäevad, mil õppur viib läbi enda planeeritud retked!

LÕPUEKSAMI LÄBIVIIMISE JUHEND

1. Eksami üldeesmärgid

Lõpueksamit ette valmistades ja sooritades kinnistab õppija õige suhtumise, vajalikud teadmised ja oskused, mis on vajalikud töötamiseks organisatsioonis, mille tegevuste hulka kuulub rekreatiivsete teenuste pakkumine ettevõtlus-, mittetulundus- või avalikus sektoris. Õppija süvendab oma kutseoskusi, rakendab omandatud teoreetilisi teadmisi ning oskusi kutsetöoga seonduvates enamlevinud situatsioonides. Õppija süvendab oma analüüsi- ja probleemilahendamise oskust, oskust koguda autoriteetsetest allikatest informatsiooni ning seda analüüsida ja töödelda ning edasi arendada terviklikuks, praktilise väärtusega ning kõigile teostusnõuetele vastavaks kirjalikust ja praktilisest osast koosnevaks lõpueksamiks. Lõpueksami eduka sooritamiselega demonstreerib õppija oma valmisolekut sisenemiseks tööturule.

Üldjuhul kujutab lõpueksam endast 2-päevast, ööbimise ja toitlustamise korraldusega loodusretke. Kui õppija valib mingi muu spetsialiseerumisvõimaluse kui retkejuhtimine, võib lõpueksami iseloom erineda allpool toodud kirjeldusest; nendel juhtudel sätestatakse eksamijuhend individuaalselt.

2. Eksami konkreetsed eesmärgid

Lõpueksamiga tõendab õpilane oma

- loodusalaseid, kultuurialaseid ning ajalooteadmisi,
- retkejuhile vajalike matkatarkuste olemasolu,
- kliendihaldusoskust,
- psühholoogia ja looduse vahendamise seotud oskusi,
- retkede ettevalmistamiseks vajalikke turundus- ja majandusalaseid teadmisi,
- õigusaktide tundmist,
- korrektse emakeele valdamist kõnes ja kirjas,
- võõrkeelte oskust (vajaduse korral),
- riskihaldusoskust,
- oskust anda vajadusel esmaabi,

- meeskonnatöö oskust,
- ajajuhtimisoskust;
- oskust ette valmistada retki erinevatele sihtgruppidele, sh sihtgrupid teistest kultuurikeskkondadest ning eri- ja erilisvajadustega kliendid.

3. Eksamiülesanded

Eksamiülesanded jagunevad:

- 1) kogu kursuse poolt konsensusel alusel ühiselt lahendatavateks ülesanneteks;
- 2) grupiülesanneteks (grupid moodustatakse vabatahtlikkuse ja sobivuse printsiibil);
- 3) individuaalseteks eksamiülesanneteks (loositakse);
- 4) eksami kui terviku individuaalseteks osaülesanneteks (osalemine retke tehnilise projekti koostamises) – abimaterjal vt. lisa 2A

Ühisülesannete loetelu on antud tagapool, punktis 4.3.1. Grupiülesanded, individuaalsed ülesanded ning osaülesanded (punktid 4.3.2, 4.3.3 ja 4.3.4) loositakse eksamipiletitega. Enamike ülesannete täitmine algab juba enne retke toimumisaega, mistõttu on olulisel kohal ajajuhtimise ja planeerimisoskus.

4 Eksami kirjeldus

4.1. Eksami ülesehitus

Eksami sooritamiseks viib kursus läbi 2-päevase loodusretke. Retke sihtgrupi, teema, marsruudi, liikumisviisi, vaatamisväärused ning ööbimisviisi valib kursus konsensuslikult, arvestades sihtgrupi (klientide) iseloomu ja vajadusi. Retke kavand (sihtgrupp, teema, marsruut, pakett, programm koos ajakavaga ning materjali- ja kuluarvestus) esitatakse kooli õppeosakonda hiljemalt II õppeaasta 15. maiks; kavand kinnitatakse õppeosakonna juhataja poolt. Eksamiretkel osalevate klientide leidmine kuulub eksami sooritajate ühiselt lahendatavate ülesannete hulka. Klientide arv peab olema 10 – 15 inimest; klientideks ei tohi olla Luua Metsanduskooli õpilased. Eksamikomisjoni liikmed klientide hulka ei kuulu.

Kõikide eksamineeritavate üheaegne liikumine rajal koos klientidega ei ole tingimusteta vajalik, vaid kui tegevused (eksamiülesanded) mingis rajapunktis vajavad ettevalmistamist, siis on lubatud nende ülesannetega seotud eksamineeritavate lahkumine grupist ning

siirdumine „ette“, juhul kui see ei häiri ühisülesannete või grupiülesannete täitmist. Lubatud on kasutada ka koostööd sidusettevõtetega.

Retke kohta koostatakse terviklikud järgmised kirjalikud materjalid:

- a) retke tehniline projekt esitamiseks eksamikomisjonile (LISA 2A); tehniline projekt esitatakse hiljemalt 1 nädal enne eksami toimumist; tehniline projekt kujutab endast individuaalsete osaülesannete summat;
- b) materjalid klientidele jaotamiseks (eelinfo teavitamiseks retke iseärasustest ning retke algul või selle ajal jaotatavad materjalid vaatamisvääruste kohta); materjalid lisatakse tehnilisele projektile.

4.2. Eksamikomisjon

Eksamikomisjon on vähemalt 3-liikmeline ning koosneb vähemalt 2 välisliikmest (maaturismi liidu esindaja, giidide liidu esindaja, REKKi või kutsekoja esindaja vm) ning 1 või rohkemast Luua Metsanduskooli õpetajast. Eksamikomisjoni koosseis kinnitatakse Luua Metsanduskooli õppeosakonna juhataja käskkirjaga.

4.3. Eksamiülesanded:

4.3.1. Ühised ülesanded kogu kursusele:

- 1) Sihtgrupi valik koos põhjendusega; klientide leidmine
- 2) Retke teema valik koos valiku põhjendusega
- 3) Retke marsruudi ja liikumisviisi valik ja põhjendus
- 4) Programmi koostamine koos põhjendusega
- 5) Ööbimisviisi valik koos põhjendusega
- 6) Retke kavandi koostamine koos valikute põhjendusega

Nende ülesannete lahendamiseks on otstarbekas läbi viia kursuse ühisseminar, mille käigus töötatakse välja vastused eeltoodud küsimustele ning koostatakse nõuetekohane retke kavand mis esitatakse kooli õppeosakonnale. Seminari käigus moodustatakse ka grupid grupiülesannete sooritamiseks. Samal või järgneval seminaril töötatakse läbi ka retke tehnilise projekti kavand. Seminaril viibinud registreerivad end registreerimislehel ning kinnitavad oma osalemist allkirjaga; sellega väljendavad nad oma osalust konsensuse saavutamisel.

4.3.2 Grupiülesanded:

- 1) Toitlustamise korraldamine
- 2) Ööbimise korraldamine (juhul, kui kursus valib ööbimisviisiks väliööbimise)
- 3) Riskianalüüs ja riskihaldus
- 4) Retkeraja eelnev läbikäimine, eesmärgiga selgitada välja vaatamisväärsused ning riskid
- 5) Materjali- ja kulueelarve koostamine ning finantseerimistaotluse esitamine õppeosakonnale (õppesekretäri kätte); mainitud kalkulatsioonid lisatakse ka tehnilisele projektile.

Grupiülesanded valitakse gruppide poolt vabatahtlikkuse alusel.

Valitud lahendusviisidest antakse lühiülevaade retke kavandis ning kirjeldatakse detailselt retke tehnilises projektis (punkt „Toode”).

4.3.3. Individuaalsed ülesanded:

- 1) Eelinfo koostamine retke kohta (korrektnel kirjalik materjal klientide teavitamiseks eelseisva retke olemusest, sh vajalikust individuaalsest varustusest, kohale saabumise ja lahkumise võimalustest jm); materjalid esitatakse komisjonile enne kavandatavat retke
- 2) Grupivarustuse vajaduse analüüs ja varustuse komplekteerimine (esitatakse enne eksamit kirjaliku loeteluna ja tagatakse olemasolu);
- 3) Retke üldjuhtimine;
- 4) Retke sissejuhatamine ja lõpetamine, grupi omavahelise tutvumise korraldamine ja instrueerimine; retke lõpetamine ning tagasiside kogumine klientidelt (kavandit ei esitata; läbiviimise viis selgub eksamil).
- 5) Veetekorraldus ehk vaba aja sisustamine (kavandit ei esitata; läbiviimise viis selgub eksamil);
- 6) Vaatamisväärsuste, reljeefi, kultuuritausta jm esitlemine (sh siirdumisel ühelt objektilt teisele vaadeldavad väärtused) ning jaotusmaterjalide koostamine nende kohta (ülesanne jaguneb mitme sooritaja vahel); kavandit ülesande sooritamise kohta ei esitata – kvalitatiivne tase selgub eksamil;
- 7) Tehnilise projekti toimetamine;
- 8) Muud võimalikud ülesanded, mille täpne olemus selgub pärast retke kava esitamist õppeosakonnale.

Individuaalsed ülesanded loositakse õpilaste vahel. Eksamikomisjonil on õigus pärast eksamikavandiga tutvumist ning eksamile lubatud õpilaste arvu selgumist ülesandeid juurde moodustada, neid ühendada mahukamateks või jagada väiksemateks ülesanneteks.

4.3.4. Osaülesanded:

Eksami sooritajad osalevad oma panusega eksamiretke kirjaliku tehnilise projekti koostamisel. Osaülesanded jagatakse välja loosimise teel ning sooritatakse individuaalselt, pidades seejuures silmas tervikut (retke), mistõttu nendega toimetulek eeldab meeskonna liikmete vahelist kommunikatsiooni. Eksami tehnilise projekti koostamisel juhindutakse tagapool (vt. LISA 2A) toodud sisukorrast.

4.4. Hindamine:

Eksamikomisjoni liikmed varustatakse hindamislehtedega, millele on kantud sooritaja nimi ning temale loositud (või valitud) ülesannete nimetused. Iga ülesannet hinnatakse eraldi; saadud hinnete põhjal pannakse välja eksami koondhinne. Ühis- ja grupiülesannete täitmise eest antakse kõigile grupis osalenutele sama hinne, mis võrdselt individuaalsete ülesannete eest saadud hinnetega mõjutab koondhinnet; seega kannavad grupi liikmed vastutust üksteise hinnete eest. Hindamine toimub 5-palli süsteemis ning aluseks on järgmised kriteeriumid:

- sihtgrupiga arvestamine;
- valitud teemas püsimine;
- looduse, ajaloo ja kultuuri tundmine;
- esinemiskeskonnaga kooskõlas olevat esinemisoskus;
- riskihaldusoskus;
- reklaammaterjalide ja jaotusmaterjali asjakohasus ja kvaliteet, sh õigekiri ja disain;
- kliendihaldusoskus;
- meeskonnatööoskus;
- arvutuste ja kalkulatsioonide õigsus;
- probleemilahendusoskus;
- loovus ja leidlikkus;
- retke hinna ja kvaliteedi suhe.

ABIMATERJAL RETKE TEHNILISE PROJEKTI KOOSTAMISEKS

RETKE TEEMA (tehnilise projekti pealkiri – näiteks „Ujudes Võrtsjärvest Tartuni”;
konkreetsel juhul kursuse poolt eksamitööna kavandatava retke pealkiri)

1. Turusegment: kirjeldus, (kirjeldamisel leiab abi turismiturunduse õppeaine segmentimisnäitajate teemast), segmendi vajadused, eeldatav maksevõime jm; sihtgrupi vajadustest tulenevad retke eesmärgid; segmendi valiku põhjendus
2. Toode:
  - Koht (sh projekti lisas esitatavad infomaterjalid retke alguspunkti ülesleidmise, transpordivõimaluste jm kohta)
  - Programmi kirjeldus (vaadeldavad objektid, raja skeem, ajakava; kuidas valitud programm toetab retke eesmärkide saavutamist);
  - Paketi kirjeldus (millised teenused kuuluvad paketti selle hinna sees);
  - Jaotusmaterjalid (esitatakse tehnilise projekti lisas)
3. Diferentseerimine ja positsioonimine
  - Diferentseerimisvõimalused erinevatele segmentidele
  - Positsioonimisplaan (positsioonimissõnum, positsioonimisviisid)
4. Reklaamiplaan
  - Reklaamikanalid, reklaamiviisid
  - Reklaammaterjalid (lisada projektile);
  - Reklaamikulud
5. Suhtekorraldusplaan
6. Hinnakujundus (NB! Siin peetakse silmas müügihinda, juhaks kui tegemist oleks kommertsretkega ning mitte ainult otseseid kulusid)
  - Retke läbiviimiseks vajatavate materjalide loetelu ja otseste kulude arvestus;
  - Kaudsete kulude arvestus, nagu näiteks ettevalmistuse ja läbiviimisega seotud töötasud, sidekulud, amortisatsioon (näiteks jalgrataste puhul), transport jm;
  - Maksude arvestus;
  - Reklaamikulud (ühele retkele langev proportsionaalne osa);
  - Müügikulud – nt reisibüroo vahendustasu;

- Muud kulud;
- Täielik omahind;
- Müügihind;

7. Müügistrateegia

- Koduturg/välisturg;
- Otseturustus /vahendajad (missugused?)/isiklik müük;
- Müügiendamiseks tehtavad allahindlused ja soodustused;

8. Konkurents

- Sarnase toote pakkujad (konkureerivate toodete tugevused- nõrkused, asukohast tulenev konkurentsieelis jm);
- Oma toote tugevused -nõrkused (võib kasutada nõuete-parameetrite maatriksit);

9. Toodet pakkuva ettevõtte missioon, põhiväärtused ja visioon

10. SWOT-analüüs pakutava toote seisukohalt

ÕPPEKAVAGA SEONDUVA ÕPPEBAASI KIRJELDUS

Retkejuhtimisele spetsialiseerumist võimaldava õppekava täitmiseks on Luua Metsanduskoolil olemas alljärgnevalt kirjeldatud õppebaas:

Moodul	Õppebaasi kirjeldus
Sissejuhatus loodusturismi korralduse õpingutesse	Nõuetekohased õppeklassid koos internetiühendusega
Majandus- ja ettevõtlusõpe	Nõuetekohased õppeklassid koos internetiühendusega
Töökeskkonnaõpe	Esmaabivahendid, mannekeen, läheduses Kuremaa Ujula vetelpääste õppimiseks
Klienditeenindusõpe	Nõuetekohased õppeklassid, videotehnika
Arvuti- ja asjaajamisõpe	3 arvutiklassi, milles kahes liisitud seadmed (liisimisega välditakse infotehnoloogiliste seadmete vananemist; kasutada inernetiühendus
Kutsealase inglise keele õpe	Nõuetekohane õppeklass koos esitatavate tekstide kuulamisvõimalusega; head partnerlussuhted välismaiste koolidega võõrkeelseks suhtlemiseks; õppekirjandus
Kutsealase võõrkeele õpe	Nõuetekohane õppeklass koos esitatavate tekstide kuulamisvõimalusega; head partnerlussuhted välismaiste koolidega võõrkeelseks suhtlemiseks; õppekirjandus
Turismimajandusõpe	Õppeklassid; partnerlus Moko ja Udu turismitaludega; välitoitlustamise ja väliõõbimiste korraldamiseks vajalik grupivarustus ja –inventar (soetatud ESF 1.0101-0207 Loodusretkejuhiks Luua Metsanduskoolis abil)
Turismigeograafiaõpe	Õppeklassid, 16-kohaline buss Eesti geograafia ja kultuuriga tutvumiseks
Looduskeskkonnaõpe	Õppeklassid; kooli õppemetsakond 3500 ha, milles esindatud enamik Eestis esinevaid metsakooslusi; puittaimede kolleksioon ca 800 taksoniga, vaheldusrikas Vooremaa maastikukaitseala; Endla soostik läheduses. Enamike Eestis esindatud imetajate ja lindude topised; putukate kolleksioonid; CD-d linnuhäältega. Mikroskoobid, luubid.
Looduse vahendusõpe	Keskkonnainvesteeringute Keskuse toel rajatud metsatüpoloogiline õpperada, ESF 1.0101-0207 Loodusretkejuhiks Luua Metsanduskoolis toel soetatud matkavarustus. Videotehnika. Binoklid.

Loodusreisi korraldusõpe	Nõuetekohased õppeklassid, internetiühendus
Puuliikide erikursus	Kooli õppemetskond 3500 ha, milles esindatud enamik Eestis esinevaid metsakooslusi; puittaimede kollektsioon ca 800 taksoniga
Metsatüpoloogia ja puhkemetsandus	Kooli õppemetskond 3500 ha, milles esindatud enamik Eestis esinevaid metsakooslusi; puittaimede kollektsioon ca 800 taksoniga
Loodusfotograafia	ESF 1.0101-0207 Loodusretkejuhiks Luua Metsanduskoolis toel soetatud fotokaamerad; õppijate isiklikud fotokaamerad; arvutid ja arvutiprogrammid digifotode töötlemiseks.
Retkejuhtimine	ESF 1.0101-0207 Loodusretkejuhiks Luua Metsanduskoolis toel soetatud matkavarustus, sh suusad ja suusavarustus; õppijate isiklikud jalgrattad.

ÕPPEKAVAGA SEOTUD ÕPETAJAD

Retkejuhtimisele spetsialiseerumist võimaldava õppekava täitmiseks on Luua Metsanduskoolil sõlmitud tähtajatud töölepingud või töövõtulepingud alljärgnevatel õpetajatega:

Moodul	Õpetaja
Sissejuhatus loodusturismi korralduse õpingutesse	Erle Männiste või Aino Mölder (Luua Metsanduskool)
Majandus- ja ettevõtlusõpe	Kaja Sander ja Margus Evert (Luua Metsanduskool)
Töökeskonnaõpe	Veiko Belials (Luua Metsanduskool); Kaja Viks (Eesti Punene Rist)
Klienditeenindusõpe	Reet Miil(Luua Metsanduskool) või Aino Mölder
Arvuti- ja asjaajamisõpe	Saima Ukrainski (Luua Metsanduskool) ja Anu Vaagen (Luua Metsanduskool)
Kutsealase inglise keele õpe	Reet Ainsoo (Luua Metsanduskool)
Kutsealase võõrkeele õpe	Malle Purje vene keel, Aino Mölder, soome keel, Lii Toots saksa keel (Luua Metsanduskool)
Turismimajandusõpe	Aino Mölder (Luua Metsanduskool), Peeter Hussar (Eesi Loodushariduse Selts); Ülle Kruuda (Tartu Kutsehariduskeskus)
Turismigeograafiaõpe	Anu Järs (ERM), Illar Leuhhin (TÜ)
Looduskeskkonnaõpe	Evelin Saarva, Aino Mölder, Erle Männiste, Vello Keppart (Luua Metsanduskool); Mall Vaasma (EMÜ), Peeter Hussar (Eesi Loodushariduse Selts);
Looduse vahendusõpe	Aino Mölder, Reet Miil, Lauri Toim (Luua Metsanduskool), Peeter Hussar (Eesi Loodushariduse Selts); Helle Kont (Tartu Keskkonnahariduse Keskus)
Loodusreisi korraldusõpe	Aino Mölder, Evelin Saarva (Luua Metsanduskool)
Puuliikide erikursus	Aino Mölder (Luua Metsanduskool)
Metsatüpoloogia ja puhkemetsandus	Erle Männiste (Luua Metsanduskool)
Loodusfotograafia	Sven Zacek (loodusfotograaf)
Retkejuhtimine	Kaido Saar, Elle Vahtra (Luua Metsanduskool); Kaja Viks (Eesti Punene Rist) Peeter Hussar Hussar, (Eesi Loodushariduse Selts); Aivar Ruukel (Eesti Ökoturismi Ühendus)

Eesti Ökoturismi Ühendus
Aadress: Tori vald, Pärnumaa

Postiaadress: Keskuse 2-2, 86802 Jõesuu

17. juuni 2008

HINNANG RETKEJUHTIMISE KOOLIÕPPEKAVALE

Eesti Ökoturismi Ühendus, tutvunud Luua MK poolt koostatud turismikorralduse õppekava üld- ja põhioskuste moodulitega, teeb ettepaneku valida valikoskuste mooduliteks:

- 1) retkejuhtimise
- 2) loodusfotograafia

Ühtlasi soovitame välja töötada puuliigiõpetuse ja metsatüpoloogia erikursused, mis lülitada looduskeskkonnaõppe moodulisse, täiendamaks mainitud mooduli õppesisu.

Aivar Ruukel
Eesti Ökoturismi Ühenduse
esimees

LIIGINIMEKIRJAD ELUSLOODUSES

- Eesti linnud
- Eesti imetajad
- Kahepaiksed
- Kalad
- Roomajad
- Liblikad
- Mardikad
- Muud putukad
- Muud selgrootud
- Eesti seened
- Eesti samblikud
- Eesti samblad
- Sõnajalgtaimed
- Katteseemnetaimed taimkonniti
- Puittaimed

Eesti linnud

aed-pöösälind
 aul
 hahk
 hallhaigur
 hallhani
 hall-kärbsenäpp
 hallrästas
 hallvares
 harakas
 hiireviu
 hõbekajakas
 händkakk
 hänilane
 jääkoskel
 jäälind
 kaelushakk
 kaelustuvi
 kalakajakas
 kanakull
 kiivitaja
 kivitäks
 kodukakk
 kodutuvi
 koduvarblane
 kormoran
 kuldnokk
 kõrkja-roolind
 kõrvukräts
 käblik
 kägu
 kühmnokk-luik
 künnivares
 laanepüü
 lauk
 laulurästas
 leevike

 lepalind

 liivatüll
 linavästri
 luitsnokk-part
 lõopistrik
 merikajakas
 merisk
 metsis
 metskurvits
 metstilder
 metsvint

ohakalind
 pasknäär
 peoleo
 piilpart
 piiritaja
 porr
 punajalg-tilder
 punarind
 puukoristaja
 põldlõoke
 põialpoiss
 randtiir
 rasvatihane
 raudkull
 ristpart
 ronk
 rukkirääk
 rästas-roolind
 räästapääsuke
 salu-lehelind
 siidisaba
 sinikael-part
 sinitihane
 sookurg
 sootihane
 suitsupääsuke
 suur-kirjurähn
 suurkoovitaja
 sõtkas
 talvike
 teder
 tikutaja
 turteltuvi
 tuttpütt
 tuttvart
 vainurästas
 valgepõsk-
 lagle
 valge-
 toonekurg
 vihitaja
 väike-lehelind
 värbkakk
 väänkael
 ööbik
 öösorr

Eesti imetajad

hallhüljes
 halljänes
 hunt
 ilves
 kaelushiir
 kobras
 koduhiir
 kodurott
 kährik
 kärp
 leethiir
 mets-karihiir
 metskits
 metsnugis
 metssiga
 mink
 mutt
 mäger
 mügri
 nirk
 orav
 pruunkaru
 punahirv
 põder
 rebane
 rändrott
 saarmas
 siil
 suurkõrv
 valgejänes
 veelendlane

Kahepaiksed

harilik kärnkonn
 rohukonn
 tiigikonn
 tähnikvesilik

Roomajad

arusisalik
 nastik
 rästik
 vaskuss

Kalad

ahven
 angerjas
 emakala
 haug
 jõeforell
 jõesilm
 kiisk
 koger
 koha
 latikas
 lest
 linask
 luts
 lõhi
 merisiig
 räim
 särg
 viidikas

must-kärbsenäpp
 mustpea-
 põõsalind
 musträhn
 musträstas
 naerukajakas
 nurmkana

Liblikad	Mardikad	Muud putukad	Muud selgrootud
aasakaruslane admiral	harilik kiitsasikk harilik käätsusikk harilik	ehmestiivalised harilik kõrvahark	balti lamekarp harilik vihmauss
haavalumik harilik	männikärsakas	harilik metsprussakas	hobukaan
kannikesetäpik harilik külmavaksik	harilik raisamatja jaanimardikas	herilased kaamelkael	jõevähk kakandid
harilik tumesilmik harilik tõmmusilmik	jooksikud kartulimardikas	kiilassilm kimalased	kiritigu koibikud
koerliblikas koiduliblikas	kase-keerukärsakas kollaserv-ujur	koonlane kuklased	krabiämblikud meririst
kollakas aasasilmik lapsuliblikas	kukrikud kuldpõrnikas	laibakärblased lauluritsikad	mudatigu põllu nälkjas
leinaliblikas männisuru	kuuse-kooreürask lehtpuu-koosesikk	lehetäid marjalutikas	ristämblik sadajalgseid
nõgeseliblikas nõmmesilmik	liivikad metsasitikas	parmud pistesääsklased	sametlest suur järvekarp
ogasäär-sinitiib päevakoer	punapõrnikas pähklikärsakas	puiduvaablased rohutirtsud	suur seatigu söödav rannakarp
päevapaabusilm pääsusaba	sarviknaksur seitsetäpp-lepatriinu	seenesääsklased sirelased	tuhatjalgsed viinamätigu
riidekoi ristikheina- taevastiib	sibulakukk suur-haavasikk	sääriksääsklased tirdilised	võsapuuk toakärbes
rohusilmik silmiksuru	suur õiesikk vikerpoi	vesihark vesijooksik	
sini-paelöölane suur kapsaliblikas	viljanaksurid õunapuu-õielõikaja	vesineitsik ühapäevik	
suur- pärlmuttertäpik			
tammekedrik toominga- võrgendikoi			
tähnik- valgekaruslane			
verikireslane väike-kärbtiib			
väike-punasuru õunamähkur			

Eesti seened

arušampinjon
austerservik
ere pilvik
haavapuravik
haavariisikas
haavataelik
habras pilvik
haisev pilvik
hallipiimane riisikas
harilik kivi puravik
harilik kukeseen
harilik kännumampel
harilik külmaseen
harilik tanuseen
hiidkogrits
hiidmuna
hiidmürkel
hobuheinik
hundipiim
jänesvaabik
kasekäs
kaseluudik
kasepilvik
kasepuravik
kaseriisikas
kausjas maataht
keel-tõlvharik
kevadkogrits
kirbe pilvik
kitsemampel
kollane kärbseseen
kollane pilvik
kollariisikas
kuhikmürkel
kuld-kukeseenik
kuld mampel
kuusekõbjuk
kuusepilvik
kuuseriisikas
kännupess
lambatatik
lehmatatik
lepariisikas
liivtatik
limatünnik
mage pilvik
metsšampinjon

männiriisikas
paiselehe põisrooste
panter-kärbseseen
porgandiriisikas
pruun kärbseseen
pruun sametpuravik
punane kärbseseen
punapoorik
põdramokk
roheline kärbseseen
ruske pilvik
rõngata kärbseseen
rädiriisikas
saatana -kivi puravik
safransirmik
sametkõrges
sapi puravik
siniroheline pilvik
soomustindik
soomustorik
soopilvik
sooriisikas
suits-kollanutt
suur sirmik
tammekakk
tamme-kivi puravik
tavariisikas
tavavahelik
timpnarmik
tore riisikas
tuhmuv pilvik
tuletael
tuletaelik
tõmmu riisikas
vahtra pigilaik
vahtra-jahukaste
valge kärbseseen
valge riisikas
veinpunane pilvik
verev karikseen
võitatik
vääveltorik
murumuna
must pässik
männi-kivi puravik
männiliimik

Eesti samblikud

alpi põdrasamblik
harilik hallsamblik
harilik jahusamblik
harilik kaartsamblik
harilik kopsusamblik
harilik põdrasamblik
harilik rihmsamblik
harilik seinakorp
hall karesamblik
hall hõlmasamblik
islandi käokõrv
karik-porosamblik
kollane lõhnasamblik
mahe põdrasamblik
naaskel-porosamblik
lepa-liudsamblik
peen narmassamblik
pruun kilpsamblik
saare-rihmsamblik
vagu-lapiksamblik
vars-habesamblik

Samblad

harilik helvik
harilik hiissammal
harilik kadrisammal
harilik kaksikhammas
harilik karusammal
harilik laanik
harilik lehviksammal
harilik palusammal
harilik raunik
harilik roossammal
harilik tiivik
harilik tüviksammal
harilik valvik
kase-kaksikhammas
kähär salusammal
kähär sulgsammal
lainjas kaksikhammas
lainjas lehiksammal
lamelehik
liivahärmik
liiv-karusammal
loodehmik
loo-jõhvsammal
metsakäharik
niidukäharik
paetanukas
sarnas-lehiksammal
soovildik
sulgjas õhik
teravtipp
turbasamblad
täht-kuldsammal

Sõnajalgtaimed

Kollad

harilik ungrukold
karukold
kattekold
mets-vareskold

Osjad

aasosi
konnaosi
liivosi
metsosi
põldosi
raudosi

Sõnajalad

harilik kolmissõnajalg
soo-osi
harilik laanesõnajalg
harilik naistesõnajalg
harilik soosõnajalg
kilpjalg
kivi-imar
laiuv sõnajalg
maarja-sõnajalg
mets-soosõnajalg
ohtene sõnajalg
suga-sõnajalg

Katteseemnetaimed

Metsataimkond

ahtalehine
põdrakanep
alpi-jänesvill
angerpist
euroopa metsputk
harilik angervaks
harilik heinputk
harilik humal

harilik jänesekapsas
harilik jänesesalat

sulg-aruluste
sõrmtarn
tupptarn
tupp-villpea
ubaleht
verev kurereha
vesihaljas tarn

võnk-kastevars
võsaülane

Sootaimkond

ahtalehine villpea
alpi-jänesvill
alsstarn
harilik pilliroog
harilik tarn
hirsstarn
käpalised

laialehine hundinui
lünkarn

Veetaimkond

harilik jõgiputk
harilik konnarohi
harilik kuuskhein
harilik mürkputk
harilik pilliroog
harilik vesihernes
haruline jõgitakjas
hulgajuurine
vesilääts
jõgi-kõõlusleht

harilik kassikäpp
harilik kopsurohi

harilik laanelill
harilik lepiklill
harilik lubikas
harilik mailane
harilik naat

harilik nurmenukk
harilik näär
harilik pilliroog
harilik sinihelmikas
harilik sinilill
harilik talvik
harilik ussilakk
harilik metspipar
hobumadar
jäneskastik
kevadine seahernes
kollane võhumõök
kollane ülane
külmailne
laialehine hundinui
lamba-aruhein
leseleht
lillakas
longus helmikas
luht-kastevars
lõhnav madar
(varjulill)
mets-harakputk
metskastik
mets-kurereha
mets-kuukress
metsülane
niitjas tarn
palu-härghein
rabamurakas
salu-siumari
seahakas
sookastik
soo-koeratubakas
soopihl
soovõhk

Niidutaimkond

aas-rebasesaba
aasristik
aas-seahernes

värvmadar
värv-varjulill
ümaralehine
uibuleht

mustjas rebasesaba
mägirstik
mägitarn

mudatarn
mätastarn

niitjas tarn
padutarn
pikalehine huulhein
pruun sepsikas
pudeltarn

põistarn
raba-jänesvill
rabakas
raudtarn
sale tarn
soo-ohakas
soopihl
tupp-villpea
ubaleht
valge nokkhein
äärstarn
ümaralehine huulhein

Rannikutaimkond

ahtalehine oblikas
haisev kurereha
hall soolmalts

järvekaisel
järv-lahnarohi

kaelus-penikeel
kanada vesikatik
kollane vesikupp
konnakilbukas
laialehine hundinui
lamedalehine
jõgitakjas
lemled
luigelill
merihein
männas-vesikuusk
pikk penikeel
rooghein
räni-kardhein
sale tarn
suur tulikas
särjesilmad
tähk-vesikuusk
ubaleht
ujuv penikeel
valge vesiroos
vesikarikas
vesi-kirburohi
vesilobeelia
väike vesikupp
väike vesiroos

roog-aruhein
soomusalss
suur robirohi

ahtalehine villpea	mätastarn	harilik hiirehernes	tuderluga
angerpist	nõmm-liivatee	harilik lubikas	tõmmu
hanijalg	ojamõõl	harilik maavits	soonerohi
hapu oblikas	pikk tarn	harilik maokeel	valge
harilik angervaks	pruun sepsikas	harilik nõiahammas	kastehein
harilik aruhein	pudeltarn	harilik orashein	vesihaljas
harilik hiirehernes	punane aruhein	harilik pilliroog	hanemalts
harilik humal	põistarn	harilik sinerõigas	väike alss
harilik härghein	põldtimut	harilik sinihelmikas	
harilik härjasilm	päideroog	harilik soolarohi	
harilik kastehein	pääsusilm	harilik tarn	
harilik kastekeer	püstkastik	harilik ussikeel	
harilik koldrohi	raudtarn	harilik varsakabi	
harilik kuldkann	roomav tulikas	hirsstarn	
harilik kuldvits	sale tarn	kahekojane tarn	
harilik maikelluke	seohakas	kaljukress	
harilik naat	sirplutsern	kare kaisel	
harilik nurmenukk	sookannike	koduoblikas	
harilik			
nõiahammas	sookastik	kõrge raikaerik	
harilik orashein	soomadar	kähar karuohakas	
harilik palderjan	soonurmikas	kärnoblikas	
harilik raudrohi	soo-ohakas	laiuv nadahein	
harilik sinihelmikas	soopihl	lamav kesakann	
harilik tarn	suur kastehein	linalehine maasapp	
harilik varsakabi	sügisene seanupp	luht-kastevars	
hirsstarn	tedremaran	lünktarn	
jusshein	ussilill	merihumur	
kahkjas tarn	ussitatar	merikapsas	
kaljupuju	valge ristik	meri-mugulkõrkjas	
kerahhein	vesihaljas tarn	meri-nadahein	
keskmise ristik	võililled	merioblikas	
kevadine			
seahernes	värvumadar	meripuju	
kevadtarn	äärstarn	merisinep	
kibe tulikas	ümartarn	mets-harakputk	
kollane tarn		mustajas rebasesaba	
kortslehed		mõru-vahulill	
käpalised		niidu-asparhernes	
laialehine villpea		nõelalss	
lamba-aruhein		punane aruhein	
lemmelill		punane hanemalts	
load		punane kastehein	
ludukannike		põld-piimohakas	
lodumadar		randaster	
lubikas		rand-kikkaputk	
luht-kastevars		rand-ogamalts	

lõhnav maarjahein
lünkarn
madal mustjuur
mets-harakputk
metsülane

Kaljutaimkond

hall kevadik
harilik kukehari
laanelill
lamba-aruhein
mägi-kadakaer
palu-härghein
püstkivirik
valge kastehein
ümaralehine
kellukas

Luitetaimkond

harilik kassikäpp
harilik kukehari
harilik sininukk
harilik ussikeel
hobumadar
jusshein
lamba-aruhein
liiv-aruhein

liiv-koeratubakas
liiv-merisinep
liivtarn
liiv-vareskaer
merihumur

nõmmtarn
palu-härghein
rand-luidekaer
suur haguhein
vesihaljas haguhein
võnkvars

randristik
rand-soodahein
rand-sõlmhein
rand-teeleht
rand-õisluht
rannikas

Ruderaaltaimkond

erilehine linnurohi
gallia koerasinep
hall kogelearohi
hanijalg
harilik kassitapp
harilik kesalill
harilik kurekael
harilik linnukapsas

harilik linnurohi
harilik malts
harilik puju
harilik tõlkjas
kahar kirburohi
kanada pujukakar
(õnnehein)
kare kõrvik
karvane võõrkakar
kähär karuohakas
kärnoblikas
linatuder
lõhnav kummel
madal unilook
mägi-pajulill
nõelohakas
paiseleht
põldkannike
põld-konnatatar
põldmailane
põldohakas
põldpuju
põldsinep
põld-varesjalg
roomav madar (virn)
rukkilill
sosnovski karuputk
tara-seatapp
tuliohakas
valge hanemalts
valge iminõges
valge mesikas
võililled
väikeseõieline lemmalts

Puhmarinde liigid

hanevits
harilik harakkuljus
harilik jõhvikas
harilik kukemari
harilik küüvits
harilik leesikas
harilik mustikas
harilik pohl
kanarbik
nõmm-liivatee
sinikas
sookail
väike jõhvikas
põldmurakas
harilik vaarikas

Põõsarinde liigid

halapaju
harilik astelpaju
harilik ebajasmiin
harilik kadakas
harilik kibuvits
harilik kikkapuu
harilik kukerpuu
harilik kuslapuu
harilik liguster
harilik lodjapuu
harilik lumimari
harilik metsviinapuu
harilik näsiniin
harilik paakspuu
harilik pihlakas
harilik pihlenelas
harilik porss
harilik sarapuu
harilik sirel
harilik toomingas
harilik tuhkpuid
harilik türnpuid
harilik vaarikas
harilik viirpuid
hundipaju
kahevärvine paju
karvane sõstar
kitsemurakas
koer-kibuvits
kurdlehine kibuvits
kutsik-kibuvits
kõrvpaju
looklev forsüütia
läikiv hõbepuid
madal kask
mage sõstar
mets-kibuvits
must leeder
must sõstar
mustikpaju
mustjas paju
nahklehine kibuvits
näärmekas kibuvits
pehme kibuvits
pikalehine paju
pooppuid
punane leeder

Puurinde liigid

arukask
euroopa lehis
hall lepp
harilik ebatsuuga
harilik elupuid
harilik haab
harilik hobukastan
harilik jalakas
harilik jugapuid
harilik kuusk
harilik mänd
harilik pärn
harilik saar
harilik tamm
harilik vahter
hõbepappel
hõberemmelgas
kõnnapuid
mägimänd
raagremmelgas
rabe remmelgas
raudremmelgas
saarvahter
sanglepp
siberi nulg
siberi seedermand
sookask
suurelehine pärn
tatari vahter
torkav kuusk
vene lehis

